

Domácí násilí a ochrana jeho obětí ve Zlínském kraji

Daniel Sitko

Bakalářská práce
2011

 Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky

Univerzita Tomáše Bati ve Zlíně
Fakulta managementu a ekonomiky
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
akademický rok: 2010/2011

ZADÁNÍ BAKALÁŘSKÉ PRÁCE

(PROJEKTU, UMĚLECKÉHO DÍLA, UMĚLECKÉHO VÝKONU)

Jméno a příjmení: **Daniel SITKO**
Osobní číslo: **M080359**
Studijní program: **B 6202 Hospodářská politika a správa**
Studijní obor: **Veřejná správa a regionální rozvoj**

Téma práce: **Domácí násilí a ochrana jeho obětí se zaměřením na Zlínský kraj**

Zásady pro vypracování:

Úvod

I. Teoretická část

- Objasněte pojmy vztahující se k domácímu násilí, rozdělte oběti domácího násilí dle věku a pohlaví, vymezte právní základ v ČR a popište dopady domácího násilí na jeho oběti.

II. Praktická část

- Analyzujte zkušenosti obyvatel Zlínského kraje s pachateli domácího násilí a spolupráci s veřejnoprávními organizacemi.
- Zhodnoťte hlavní problémy při spolupráci obětí s veřejnoprávními organizacemi.
- Navrhněte možnosti zlepšení spolupráce veřejnoprávních organizací a pomoci obětem.

Závěr

Rozsah bakalářské práce: **cca 40**
Rozsah příloh:
Forma zpracování bakalářské práce: **tištěná/elektronická**

Seznam odborné literatury:

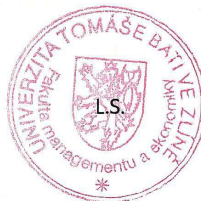
- [1] BUSKOTTE, A. Z pekla ven: Žena v domácím násilí. Brno: Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
[2] PONĚŠICKÝ, J. Agrese, násilí a psychologie moci. 1. vyd. Praha: Triton, 2004. 226 s. ISBN 80-7254-593-0.
[3] VELIKOVSKÁ, K. Svobodná, i když za mřížemi. 1. vyd. Brno: Jota, 2008. 279 s. ISBN 80-7217-425-8.

Vedoucí bakalářské práce: **JUDr. Libor Šnědar, Ph.D.**
Ústav regionálního rozvoje, veřejné správy a práva
Datum zadání bakalářské práce: **4. dubna 2011**
Termín odevzdání bakalářské práce: **20. května 2011**

Ve Zlíně dne 4. dubna 2011

prof. Dr. Ing. Drahomíra Pavelková
děkanka

RNDr. Oldřich Hájek, Ph.D.
ředitel ústavu

PROHLÁŠENÍ AUTORA BAKALÁŘSKÉ/DIPLOMOVÉ PRÁCE

Beru na vědomí, že:

- odevzdáním bakalářské/diplomové práce souhlasím se zveřejněním své práce podle zákona č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, bez ohledu na výsledek obhajoby¹;
- bakalářská/diplomová práce bude uložena v elektronické podobě v univerzitním informačním systému dostupná k nahlédnutí:
 - bez omezení;
 - pouze prezenčně v rámci Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně;
- na mou bakalářskou/diplomovou práci se plně vztahuje zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, zejm. § 35 odst. 3²;
- podle § 60³ odst. 1 autorského zákona má UTB ve Zlíně právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla v rozsahu § 12 odst. 4 autorského zákona;

¹ zákon č. 111/1998 Sb. o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších právních předpisů, § 47b Zveřejňování závěrečných prací:

(1) Vysoká škola nevydávalečně zveřejňuje disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce, u kterých proběhla obhajoba, včetně posudků oponentů a výsledku obhajoby prostřednictvím databáze kvalifikačních prací, kterou spravuje. Způsob zveřejnění stanoví vnitřní předpis vysoké školy.

(2) Disertační, diplomové, bakalářské a rigorózní práce odevzdané uchazečem k obhajobě musí být též nejméně pět pracovních dnů před konáním obhajoby zveřejněny k nahlédnutí veřejnosti v místě určeném vnitřním předpisem vysoké školy nebo není-li tak určeno, v místě pracoviště vysoké školy, kde se má konat obhajoba práce. Každý si může ze zveřejněné práce pořizovat na své náklady výpisy, opisy nebo rozmnoženiny.

(3) Platí, že odevzdáním práce autor souhlasí se zveřejněním své práce podle tohoto zákona, bez ohledu na výsledek obhajoby.

² zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 35 odst. 3:

(3) Do práva autorského také nezasahuje škola nebo školské či vzdělávací zařízení, užije-li nikoli za účelem přímého nebo nepřímého hospodářského nebo obchodního prospěchu k výuce nebo k vlastní potřebě dílo vytvořené žákem nebo studentem ke splnění školních nebo studijních povinností vyplývajících z jeho právního vztahu ke škole nebo školskému či vzdělávacímu zařízení (školní dílo).

³ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

(1) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení mají za obvyklých podmínek právo na uzavření licenční smlouvy o užití školního díla (§ 35 odst. 3). Odpírá-li autor takového díla udělit svolení bez vážného důvodu, mohou se tyto osoby domáhat nahrazení chybějícího projevu jeho vůle u soudu. Ustanovení § 35 odst. 3 zůstává nedotčeno.

- podle § 60⁴ odst. 2 a 3 mohou užit své dílo – bakalářskou/diplomovou práci - nebo poskytnout licenci k jejímu využití jen s předchozím písemným souhlasem Univerzity Tomáše Bati ve Zlíně, která je oprávněna v takovém případě ode mne požadovat přiměřený příspěvek na úhradu nákladů, které byly Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně na vytvoření díla vynaloženy (až do jejich skutečné výše);
- pokud bylo k vypracování bakalářské/diplomové práce využito softwaru poskytnutého Univerzitou Tomáše Bati ve Zlíně nebo jinými subjekty pouze ke studijním a výzkumným účelům (tj. k nekomerčnímu využití), nelze výsledky bakalářské/diplomové práce využít ke komerčním účelům.

Prohlašuji, že:

- jsem bakalářskou/diplomovou práci zpracoval/a samostatně a použité informační zdroje jsem citoval/a;
- odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

Ve Zlíně

19. 05. 2011

⁴ zákon č. 121/2000 Sb. o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon) ve znění pozdějších právních předpisů, § 60 Školní dílo:

- (2) Není-li sjednáno jinak, může autor školního díla své dílo užit či poskytnout jinému licenci, není-li to v rozporu s oprávněnými zájmy školy nebo školského či vzdělávacího zařízení.
- (3) Škola nebo školské či vzdělávací zařízení jsou oprávněny požadovat, aby jim autor školního díla z výdělku jim dosaženého v souvislosti s užitím díla či poskytnutím licence podle odstavce 2 přiměřeně přispěl na úhradu nákladů, které na vytvoření díla vynaložily, a to podle okolností až do jejich skutečné výše; přitom se přihlídí k výši výdělku dosaženého školou nebo školským či vzdělávacím zařízením z užití školního díla podle odstavce 1.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zabývá tématem domácího násilí a ochrany jeho obětí. V teoretické části jsou pachatelé a oběti domácího násilí rozříděni do čtyř skupin dle věku a pohlaví. Zabývá se prevencí domácího násilí a pomoci jeho obětem ve formě institucí a legislativy ČR. V praktické části je formou dotazníkového šetření analyzován a vyhodnocen přehled respondentů v dané oblasti na území Zlínského kraje. Je zde také zpracováno hodnocení činnosti správního orgánu a činnosti Intervenčního centra Zlín a jejich srovnání.

Klíčová slova: domácí násilí, oběť, pachatel, instituce, legislativa, správní orgán, intervenční centrum

ABSTRACT

Bachelor's thesis addresses the issue of domestic violence and protecting its victims. In the theoretical part are offenders and victims of domestic violence categorized into four groups according to age and sex. Dealing with the prevention of domestic violence and assist victims in the form of institutions and legislation of the CR. In the practical part is through the use of questionnaires analyzed and evaluated the overview of respondents about the issue in the area of the Zlín Region. There is also treating of the activity of the administrative body and the activity of the Intervention Centre Zlín and their comparisons.

Keywords: domestic violence, victim, offender, institutions, legislation, administrative body, intervention center

Chtěl bych touto cestou poděkovat panu JUDr. Liboru Šnédarovi Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, za příjemnou a obohacující spolupráci. Mé díky patří také slečně Bc. Haně Ančincové a Mgr. Soni Kubíkové za jejich čas, ochotu a cenné informace, které mi poskytly. V neposlední řadě chci vzdát díky i mé rodině, která mě podpořila nejen během příprav bakalářské práce, ale po celou dobu mého studia.

Prohlašuji, že odevzdaná verze bakalářské/diplomové práce a verze elektronická nahraná do IS/STAG jsou totožné.

OBSAH

ÚVOD.....	9
I TEORETICKÁ ČÁST	12
1 OBECNÝ ÚVOD DO PROBLEMATIKY	13
2 DOMÁCÍ NÁSILÍ	15
2.1 DOMÁCÍ NÁSILÍ PÁCHANÉ NA ŽENÁCH.....	18
2.2 DOMÁCÍ NÁSILÍ PÁCHANÉ NA MUŽÍCH.....	21
2.3 DOMÁCÍ NÁSILÍ PÁCHANÉ NA DĚTECH.....	22
2.3.1 Dítě jako agresor	26
2.4 DOMÁCÍ NÁSILÍ PÁCHANÉ NA SENIORECH.....	27
3 LEGISLATIVNÍ OPATŘENÍ V ČR	30
4 INSTUTICE NA POMOC OBĚTEM	32
II PRAKTICKÁ ČÁST	34
5 DOTAZNÍK	35
5.1 PROFIL RESPONDENTA	36
5.2 VYHODNOCENÍ DOTAZNÍKU	40
6 HODNOCENÍ ČINNOSTI SPRÁVNÍHO ORGÁNU PROJEDNÁVAJÍCÍHO PŘESTUPKY	48
7 INTERVENČNÍ CENTRUM ZLÍN	56
7.1 ZHODNOCENÍ STATISTICKÝCH ÚDAJŮ INTERVENČNÍHO CENTRA ZLÍN	57
ZÁVĚR	63
SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	64
SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK	68
SEZNAM OBRÁZKŮ	69
SEZNAM TABULEK	70
SEZNAM PŘÍLOH	71

ÚVOD

V následujících stránkách své bakalářské práce se budu věnovat tématu domácího násilí a ochraně jeho obětí, objasním základní pojmy, přiblížím méně známé informace a souvislosti. Téma jsem si vybral z jednoho prostého důvodu, sám jsem měl možnost na vlastní kůži zažít, co slovo domácí násilí znamená. Po několika letech především psychického nátlaku a ubližování, které se ale ani občasným fyzickým útokům nevyhnulo, si myslím, mohu ze své pozice poskytnout autentičtější pohled na danou věc, který občas podle mě lidem, jež se v životě s ničím podobným nesečkali, chybí.

Alkohol se stává častou příčinou domácího násilí a v případě naší rodiny tato metla lidstva sehrála také velkou roli. Zpravodajský server Týden.cz uvedl z informací Ústavu zdravotnických informací a statistik, že problém s alkoholem má ve Zlínském kraji 39 osob na každých deset tisíc obyvatel. Ovšem nebylo by správné otázku alkoholu bagatelizovat a vztahovat veškeré problémy spojené s násilím za zavřenými dveřmi, jak se domácímu násilí zpravidla říká, pouze na něj. Příčin proč se tento socio - patologický jev stále objevuje, navíc s rostoucí tendencí, je více. Alkohol a návykové látky jako celek jsou pouze jen určitým malým klínem z pomyslného koláče. Nejčastějším důvodem jsou partnerské neshody, netolerance a nepochopení. Zdá se být až absurdní, že se místo, kterému v případech harmonické rodiny říkáme domov, kde by se člověk měl cítit bezpečně a trávit volné chvíle pohody s rodinou, stává jakýmsi vězením bez oken a mříží, kde týraná osoba vězní sebe sama. Na otázku: „Proč jsi z domu neutekl(a), když Tě partner(ka) psychicky nebo fyzicky týrá?“ málokdo dokáže racionálně odpovědět. Překonat zažitý stereotyp a pokusit se o změnu ve svém životě bývá stále pro mnoho týraných osob problém. Důvodů, proč žena nebo výjimečně i muž setrvává v domácnosti s partnerem, který jej psychicky nebo fyzicky napadá, může být nespočet. Může se jednat o obavy ze seznámení s pravým stavem své situace blízkým osobám a okolím. Důkazem jsou časté případy maskování následků fyzického útoku brýlemi, více vrstvami oblečení, drogistickými přípravky. Skrývání psychických rán však bývá daleko složitější a lidé v blízkém okolí většinou poznají, že dotyčný změnil v průběhu času své chování a přístup k ostatním lidem. Jedním z nejméně pochopitelných důvodů může být i extrémně silný citový vztah k agresorovi. Skutečnost, že týraná osoba přehlíží fyzické útoky jako bití, facky, kopance, škrcení, rány pěstí a ve své podstatě omlouvá násilníkově chování, se nevyskytuje pouze sporadicky. Prezentace domácího násilí jako marginálního fenoménu, jenž se týká pouze psychicky narušených jedinců, činila přiznání existence násilí ze strany partnera pro oběť natolik

stigmatizujícím, že mlčení a snášení jej bylo přijatelnější volbou a rozsah jevu tak zůstával skrytý. K uvedení tématu do veřejného diskursu došlo až na počátku 70. let, hlavně zásluhou ženských emancipačních hnutí a prvního výzkumů, které potvrdily značný výskytu tohoto jevu ve společnosti. [1]

Domácí násilí páchané na mezi intimními partnery je sice dle statistik nejčtenější variantou¹, kterou řeší soudy a policie v praxi, ale rozhodně není jediným. [4] Policie, poradny, intervenční centra a další organizace evidují i případy domácího násilí páchaného na dětech a seniorech. Toto rozšíření kategorií ohrožených osob se přímo promítá do diskusí o všech aspektech domácího násilí. Je zřejmé, že transgenerační domácí násilí, které jde napříč pokoleními v rodině, může mít své specifické a částečně i odlišné projevy a příčiny, které se neuplatňují u klasického partnerského násilí. [4] Dle mého názoru jde o nejodsouzenější typ domácího násilí, jelikož lidé v raném a pozdním věku se nedokážou efektivně a ekvivalentně bránit jakémukoliv napadení. Násilí na dětech je o to závažnější, že od svých rodičů přebírají zažitě vzorce chování, podle kterých se v dospělosti řídí, vnímají ubližování jako součást partnerského života a stávají se proto v mnoha případech také násilnými osobami.

Již jsem zmínil případy, kdy muž napadá a fyzicky nebo psychicky týrá ženu, či obráceně, kdy je pácháno násilí dospělými osobami na dětech a seniorech, ale ani zde však výčet všech pachatelů nekončí. Ojediněle se jimi totiž stávají sami senioři a děti. Těmto případům se věnuje nejméně pozornosti, a proto bych je ve své práci také rád zmínil.

Ve své práci jsem se zaměřil na domácí násilí vyskytující se na území Zlínského kraje. V teoretické části odpovídám čtenáři na otázky: Co je to domácí násilí, jaké jsou jeho typy, kdo domácí násilí páchá a na kom je pácháno, jaké jsou příčiny a důsledky tohoto jevu? Rozdělují téma do čtyř skupin dle věku a pohlaví a poté zda se jedná o násilnou osobu nebo oběť.

V rámci praktické části své bakalářské práce jsem zkoumal dotazníkovou formou informovanost a obecné podvědomí o domácím násilí občanů Zlínského kraje. Předmětem bylo zjistit, zda - li je občanům České republiky resp. Zlínského kraje poskytnuta v dané oblasti dostatečně velká pozornost, jaké názory na domácí násilí jsou mezi lidmi zakořeněny, jestli

¹ Dle České statistického úřadu je domácí násilí z 90% pácháno na ženách.

mají vlastní zkušenosti popř., jak by se zachovali, stali-li by se oni sami oběťmi domácího násilí.

Druhou částí je hodnocení a následné srovnání postupu správního orgánu při řešení konkrétních případů domácího násilí a případů, které jsou nahlášeny intervenčnímu centru. Jsou zde zhodnoceny postupy správního orgánu a základní problémy při řešení domácího násilí jako přestupku. Uvádím také několik příkladů z praxe, které pomohou proniknout hlouběji do tématu a vytvořit si názorný a ucelenější představu o teroru za zavřenými dveřmi. Původní představou výstupu vyhodnocení situace ve Zlínském kraji, bylo navrhnout zlepšení spolupráce veřejnoprávních organizací a obětí. Po postupném zasvěcení a pochopení činnosti správního orgánu a intervenčního centra jsem musel od tohoto plánu ustoupit. Po založení institutu vykazání a nastavení přísnějších parametrů pro trestání domácího násilí již zůstává minimální prostor pro zlepšení kooperace instituce - oběť. Na místě by bylo navrhnout možnosti zrychlení celého procesu přestupkového řízení, ale jak správní orgán, tak Policie ČR jsou vázány zákonnými limity a lhůtami, po které musí stanovený případ ponechat ke zpracování na svém pracovišti. Záleží spíše na oběti samotné, jakým způsobem se k celé záležitosti postaví a jaké zaujme stanovisko. Jedině ona je jediným článkem celého procesu, který může koloběh řízení rozpoutat. Myslím si, že je daleko důležitější oběti dostatečně a včas informovat o možnostech řešení jejich situace a zavést do podvědomí všech občanů, že domácí násilí není neřešitelný problém, ale věc, která se musí řešit. Na základě toho dotazník směřoval ke zjištění informovanosti obyvatel Zlínského kraje a v návaznosti na jeho výsledek bylo cílem navrhnout způsoby, které by vedly k všeobecnějšímu přehledu o domácím násilí.

I. TEORETICKÁ ČÁST

1 OBECNÝ ÚVOD DO PROBLEMATIKY

V úvodu teoretické části objasním základní pojmosloví, které se k tématu vztahuje.

Význam pojmů je vysvětlen z širšího hlediska, které přesahuje rovinu domácího násilí, ale pomůže nám vnímat téma násilí a ochrany před ním komplexně. Zmíněna je zde agrese, násilí, manipulace, pojmy, které přímo s obsahem práce souvisí a jeví se jako výsledek negativního až patologického chování.

Agrese, vztek, manipulace, útok nebo konflikt. Ve všech případech se jedná o druh násilí, lišící se pouze v intenzitě a čase. Domácí násilí totiž ve většině případů vzniká pozvolným nátlakem a donucením, v čase začne nabírat na síle a může skončit až u napadení a těžkého ublížení na zdraví.

Knihy Psychologie násilí popisuje **manipulaci** jako způsob komunikace, kdy pod vlivem emocionálních argumentů rozhodujeme, měníme své postoje, jednáme v souladu s cíli manipulátora. Při manipulaci přejímáme cizí názory převážně dobrovolně (např. citové vydírání). Manipulace může mít i podobu přímého nebo nepřímého donucení (výhrůžka, hrozba, zastrašení, psychický nátlak).

Velký sociologický slovník vykládá **donucení** jako jednání, které nebylo realizováno podle vlastních preferencí jednatelů. V nejširším významu je donucení opakem dobrovolnosti, znamená podřízení se cizí vůli, ale též např. síle neosobních norem a pravidel, s nimiž se jednatel zcela neidentifikuje. Pojem donucení implikuje existenci odporu či alespoň vnitřního nesouhlasu. V užším smyslu bývá donucení ztotožňováno s násilím, které je ve skutečnosti pouze krajním projevem donucení. Skrytější formy donucení mohou mít podobu podrobení se obecně uznávané autoritě. Manipulaci popisuje až jako krajní mezi donucení. Manipulace je donucení skryté natolik, že nevyvolává nesouhlas těch, kteří se mu podřizují. Manipulace je proto považována za nejúčinnější formu donucení.

Rozvinutou formou manipulace s člověkem, jeho pocity, postoje a názory se může stát **agrese**. Agrese znamená především cíleně se k něčemu blížit s intencí něco změnit. Z tohoto pohledu se prozatím nedá rozhodnout, zda je příčina nebo účinek agrese konstruktivní, nebo destruktivní. Běžně se však agresí rozumí nepřátelské chování, které má za cíl škodit nějakému člověku, zvířeti nebo věci, přičemž emocionálním zdrojem agrese jsou často zlost a vztek. Přetrvávající připravenost k agresivním způsobům chování je popisována jako agresivita. Agrese mohou být vyjádřeny tělesně nebo verbálně, existují agrese

aktivní a pasivní, vědomé a nevědomé, směřované navenek i dovnitř (obrácení proti sobě). Verbální agrese bývá ve svém ohrožujícím účinku často podceňována. Ponižování člověka uštěpačnými, zahanbujícími slovy může závažně zraňovat jeho pocit vlastní hodnoty a jeho sebeúctu. Pasivní formy agrese, jako např. nenaslouchat, něco zapomenout, mlčet, stáhnout se vnitřně nebo navenek, produkovat nedorozumění, utěšovat planými sliby, bez ustání zívát atd., bývají většinou pocíťovány jako méně závažné než formy aktivní. [6]

Konflikt poté můžeme chápat jako důsledek naší nedostatečné předvídatosti a citlivosti včas rozpoznat a reagovat na příznaky hrozícího nebezpečí. Jednou ze základních příčin, proč se dostáváme do konfliktu je absence proaktivního přístupu k přecházení a řešení konfliktních situací, jejichž základem je násilné jednání.

Jedním z klíčových slov a také nejvíce skloňovaným bude **násilí**. Jde o poměrně obecný pojem, který každý filozofický směr vysvětluje jiným způsobem. Sociologický přístup chápe pojem násilí jako specifickou činnost, chování, které jsou nástrojem vynuceného splnění přání, rozkazů nebo zákonů vyjádřených nebo vyhlášených jedinci, reprezentanty zájmových skupin nebo vládou na jiných jedincích, skupinách či společnosti proti jejich vůli, resp. přes jejich odpor. I když je násilí často účinným prostředkem k dosažení cíle, hodnotí se v rámci tradiční evropské humanitární kultury v zásadě záporně. Je to chování, které působí lidem škodu. Vyskytuje se většinou v konfliktní situaci. Je typickým znakem války. Může být použito armádou, policií, nátlakovými skupinami a také davem e stavu rozrušení. Obrana před násilím pomocí násilí je předmětem filozofických sporů. Násilné chování se nespojuje pouze s politicky motivovanými akcemi, revolty nebo nepokoji.

Je dokumentováno násilí uvnitř rodin jako prostředkem řešení konfliktů nebo pouhá ventilace frustrací. Postihuje obvykle nejslabší členy rodiny, ženy a děti. Bití žen a zneužívání dětí není specifické jen pro určité sociální vrstvy, má obecnější příčiny. Některé kultury vykazují větší toleranci k násilí vůči některým malým skupinám, resp. dávají přednost udržení soudržnosti rodiny za cenu vynucené poslušnosti vůči hlavě rodiny, většinou otci. Psychologický přístup chápe násilí jako patologický způsob interakce konkrétního jedince (skupiny) s okolím. Radíme sem všechny aktivity, pomocí nichž si jedinec či skupina (subjekt, aktér) vytváří a reguluje vztahy vůči sociálnímu okolí způsobem, který je vnímán jako agresivní či manipulativní. Dle obecnějšího pojetí jako např. kriminologické či sociologické, je násilí hodnoceno jako sociální fenomén s cílem zachytit a vysvětlit jeho stav, strukturu a dynamiku a příčiny násilí hledá v sociálních procesech. [8]

2 DOMÁCÍ NÁSILÍ

O domácím násilí jako o teoretickém a praktickém problému se hovoří zhruba 40 let. V době vzniku, tj. na konci 70. let 20. století, bylo vnímáno jako násilí projevující se v rodině nebo v intimních vztazích, kterého se dopouštějí partneři (muži) na ženách. Tomu odpovídaly i dobové názory na podstatu, příčiny a jevové stránky tohoto jevu. Studium a výzkum fenoménů domácího násilí však mezitím značně pokročily. Domácí násilí již není synonymem pro partnerovo (mužovo) týrání ženy, ale je definováno jako opakované, dlouhodobé a zpravidla eskalující násilí fyzického, psychického, sexuálního, sociálního a ekonomického rázu, které vytvářejí jednoznačně asymetrický vztah a vede ke stabilnímu rozdělení rolí na násilnou a ohroženou osobu. Právě ve vztahu k „ohrožené osobě“ se definice domácího násilí změnila a rozšířila. V současnosti je všeobecně akceptováno, že domácí násilí může v roli oběti postihnout nejen ženy, ale také muže, děti a rovněž seniory. [4]

Definice domácího násilí není jednotná, vždy záleží na konkrétním autorovi či organizace, která tento jev popisuje. Občanské sdružení Persefona, které v České republice působí od roku 2008, označuje domácí násilí jako fyzické, psychické a sexuální násilí mezi partnery, které se odehrává v soukromí, je opakované a má eskalující tendenci. Zahrnuje veškeré násilí, které probíhá za zdmi domova. Může směřovat nejen k partnerům a manželům, ale i ke starým lidem, dětem a zdravotně postiženým. Vyskytuje se v případech, kdy lze konstatovat nerovnováhu moci. Z důvodu rozmanitosti definování pojmu domácího násilí uvádím ještě výklad serveru ČSÚ, který za domácí násilí považuje opakované, dlouhodobé a stupňující se násilí, kterého se dopouštějí dospělí nebo mladiství na svých blízkých (oběti mohou být manžel/manželka, druh/družka, rozvedení manžel/manželka, dítě, rodič, prarodič). Domácí násilí má podobu fyzického, psychického, sexuálního, ekonomického či jiného násilí, nejčastěji jejich kombinace. Domácí násilí je vědomá činnost. Začíná opakujícími se útoky proti lidské důstojnosti, k nim se zpravidla postupně přidávají útoky proti zdraví a v konečném stádiu může přejít v útoky proti lidskému životu. Domácí násilí se liší od ostatních forem delikventního chování tím, že je násilím ve vztahu osob, vytváří vztah závislosti oběti na pachateli a je zaměřeno na získání moci pachatele nad obětí. Charakteristickým rysem domácího násilí je skutečnost, že se pro svou určitou trvalost a různou intenzitu násilných aktů postupně stává součástí jejich běžného života.

Jak již bylo zmíněno, domácí násilí je poměrně mladé téma a diskuze na něj se ve světě otevřela teprve před 40 lety. Za více než třicet let intenzivního výzkumu násilí mezi intimními partnery, realizovaného v západních, pak došlo ke značnému prohloubení znalostí o tomto fenoménu i o jeho jednotlivých aspektech. [1] V České republice byla situace o poznání horší než ve světě. Před rokem 1989 nebylo násilí mezi intimními partnery vůbec předmětem veřejné diskuze, první organizace zaměřené na pomoc obětem domácího násilí se postupně objevovaly až v 90. letech a kromě přímé pomoci klientům se musely zaměřit také na šíření osvěty mezi veřejností. [1] Veškeré studie a sociologické průzkumy pomohly významným způsobem přetvořit tehdejší legislativní rámec a více tak chránit oběti domácího násilí. Legislativní rámec, tak jak je nastaven v dnešní době v České republice popíši v jedné z následujících kapitol.

Domácí násilí je široký pojem zahrnující rozsáhlou škálu forem a způsobů, který mi je vykonáváno. Do základních forem domácího násilí patří:

- **fyzické násilí** - zanechává zpravidla viditelné stopy ve formě tělesných poranění (např. bití, kopání, fackování, škrcení, svazování, mlácení o zeď, ohrožování zbraní), Vyskytuje se i vyhrožování třetím osobám (příbuzným, dětem, kamarádkám, domácímu zvířeti). S fyzickým násilím je často spojeno ničení majetku a věcí, které jsou ženě milé a na nichž jí záleží.
- **psychické neboli emocionální násilí** – označované též jako neviditelné násilí zahrnuje citové a slovní týrání, znevažování a ponižování osobnosti, zesměšňování na veřejnosti, urážení, terorizování, vyhrožování, apely na morální svědomí ženy a to, že je matkou. Velmi časté je „diagnostikování“ ženy, že „je blázen, duševně nemocná a skončí v blázinci“. Muži ženu kontrolují ustavičnými telefonáty, špehováním, pronásledováním na pracovišti a doma. Mezi prostředky nátlaku patří odpírání pobytu v určitých místnostech bytu, sledování televize, zákaz věnování se činnostem, které ženu baví, znemožňování spánku. [22]
- **sexuální násilí** – znásilnění, nucení násilím nebo jeho hrozbami k sexu či sexuálním praktikách, které oběť odmítá, odpírání sexu v souvislosti s ponižujícími komentáři ohledně vzhledu oběti. [5]
- **sociální násilí** – kontrola a omezování sociálních kontaktů, sociální izolování oběti.

- **ekonomické násilí** – excesivní, tedy z normy vybočující kontrola nebo odnímání finančních prostředků oběti, její přinucování k tomu, aby násilníka finančně zajišťovala. [4] Dále zde můžeme zařadit neposkytování peněz na provoz domácnosti, ale např. i zákaz partnerce chodit do práce.

Občanské sdružení Persefona toto rozdělení rozšiřuje ještě o domácí násilí ve formě:

- **vydírání, nátlaku** (např. ohrožování fyzickým násilím, zastrašováním různými způsoby, rozkazování, co máte dělat, nečestné ovliňování dětí, odepírání potravy a spánku)
- **vyhrožování** sebevraždou nebo jinou formou sebedestruktivního chování, jestliže neučiníte, co si partner přeje.

Domácí násilí nebývá záležitostí ojedinělou, charakteristické je naopak opakované poškozování oběti. Násilí se ve vztahu nemusí objevit ihned, zpravidla začne drobnými výpady, které se oběť snaží omlouvat. Útoky postupně nabývají na intenzitě a současně se zkracují intervaly klidu. Platí, že domácí násilí nemá nikdy zcela jasné motivy a také nikdy samo neskončí. [25]

Rizikovými faktory doprovázející vznik domácího násilí může být vynucená sociální izolace, finanční závislost na partnerovi, péče o děti v rámci mateřské a rodičovské dovolené, zdravotní postižení a omezení, vyšší věk a bezmocnost seniorů, přechod z aktivní zaměstnanosti do starobního či jiného důchodu, nevládnuté rodičovství a výchova dětí nebo závislosti násilné osoby.

Domácí násilí jako každý jev má svá různá stádia vývoje, svůj časově rozložený cyklus a koncentruje se do občasných krátkých úseků, po kterých následují dlouhá období klidu. Podle teorie fenoménu zahrnuje základní cyklus tři fáze:

1. **fáze narůstání napětí** („tension building phase“). Zde se nepravidelně objevují různé lehčí formy týrání, které se většinou žena snaží sama pro sebe zlehčovat a někdy se za ně cítí i spoluodpovědná,
2. **fázi násilí** („violent phase“). Tato fáze bývá zpravidla velmi krátká a k incidentu dochází téměř výhradně v soukromí, buď beze svědků, nebo maximálně před dětmi. Propuknutí násilí bývá většinou podmíněno buď vnějším faktorem, nebo mužovým momentálním psychickým stavem, a je tak pro ženu naprosto nepředvídatelné.

Po incidentu obvykle následuje šok, kdy se oba partneři snaží čin nějak racionalizovat a často také zlehčovat,

3. **fázi klidu či zdánlivých „lábánek“** („honeymoon phase“). Jedná se různě dlouhé období, v němž se muž omlouvá, slibuje, že se násilí již nikdy nebude opakovat, a snaží se opět si ženu získat projevy lásky, oddanosti a dárky. Právě proto se tato fáze nazývá lábánková. Ženy mají často tendenci slibům uvěřit a mnohdy dokonce stáhnou obvinění nebo žádost o rozvod. Nicméně po určité době se pravidelně tato „idyllická“ fáze opět přehoupne do fáze růstu napětí. [1]

V tomto vzorci dominují fáze číslo 1 a 3. K násilným incidentům může docházet například jednou za půl roku, či ještě v delších časových intervalech. [4]

Popis cyklu domácího násilí, který uvádí poradenský server stopnasili.cz vychází z předchozí definice, ale používá přitom jinou terminologii a zní následovně: K násilí ve vztahu nedochází neustále - střídají se období násilí a relativního klidu. V násilném vztahu se totiž projevují tři faktory: láska, naděje (že se vše zlepší, že se partner změní apod.) a strach. Cyklus domácího násilí, v němž se střídá období "lábánek", vzrůstající tenze, konfliktu a "usmiřování", se tak stále opakuje - navíc se stupňující tendencí.

Důležitým bodem je také vysvětlit v oblasti domácího násilí, kdo je obětí a kdo násilnou osobu. Tyto role mohou setrvávat ve svém postavení, mohou se střídát anebo se měnit v průběhu delšího časového horizontu (násilí na dítěti může proměnit dítě v dospělosti na násilnou osobu). Rozdělením dle typu oběti se věnuje zbývající část teoretické části.

2.1 Domácí násilí páchané na ženách

Z údajů občanského sdružení Bílý kruh bezpečí vyplývá, že v domácím násilí v partnerských vztazích vystupuje z 98% jako agresor muž a proto se zabýváme domácím násilím na ženách ve své práci jako první. Většina teoretických poznatků, jež se týkají partnerského násilí, fáze domácího násilí, jeho projevů a následků je zmíněna již výše, proto by bylo zbytečné je zde uvádět opětovně a zaměřím se spíše na specifické poznatky domácího násilí na ženách.

Již v pravěku se role žen a mužů přesně rozdělily. Fyzická výkonnost a zdatnost předurčovala muže k lovu a zajišťování potravy a ženám zůstala role ochránitelky ohně a ploditelky

dětí. Toto rozdělení zůstalo po tisíce let stejné, muži sice již nelovili divou zvěř, ale materiálně zabezpečovali své rodiny a ženy otevřený oheň vyměnili za domácí krb a jeskyni za dům plný dětí. S postupem doby však se stávaly ženy emancipovanější a chtěly vyřešit nerovné postavení žen a mužů. První snahy usilující o zlepšení postavení žen ve všech oblastech společenského života, se objevily na přelomu 17. a 18. století ve Francii a Anglii. Během 300 let se ženským hnutím podařilo více méně svůj úkol splnit. Dnes je již běžné v profesích dříve ryze mužských jako doktoři, právníci, politici potkávat ženy. Cílem ženských hnutí nebylo pouze obsadit určitá pracovní místa, ale především otevřít debatu o jejich základních právech a svobodách. Proto také první studie o domácím násilí byly věnované právě ženám. [30]

Ztráta kontroly muže nad ženou, její soběstačnost, pracovní úspěchy, mnohdy i vyšší výdělků, rozvoj volnočasových zájmů stala jednou z hlavních příčin, proč se ženy stávají oběťmi domácího násilí. Mnohdy se muž nedokáže psychicky vyrovnat s pocitem, že hlavou rodiny není on ale jeho partnerka a snaží se své osobní a profesní nedostatky řešit tak, že ženu uhodí, poníží, drží v domácnosti proti její vůli atd. Každý případ domácího násilí a napadení partnerky je však velmi individuální a nelze proto usuzovat dle mýtů o domácím násilí, že se jej dopouštějí pouze jedinci s nízkým vzděláním nebo jedinci s materiálními a finančními problémy.

Násilí na ženách je globální problém a vyskytuje se v různé míře ve všech zemích světa. Např. v Kanadě uvedlo 29% dotázaných žen, že bylo fyzicky napadeno svým současným nebo bývalým partnerem. Ve Velké Británii přiznalo 25% žen, že v průběhu svého života dostalo facku nebo ránu pěstí od svého partnera. V Estonsku se 29% dotázaných dívek obává domácího násilí. [14]

Ani statistiky z ČR nejsou pozitivnější. Podle výzkumu, který provedla v roce 2003 Akademie věd České republiky má zkušenost s některou z forem partnerského násilí 38% žen v ČR. Tyto ženy zažily nadávky, ponižování, bití, fackování, škrcení, nucení k sexu.

Všechna čísla, která jsou zde uvedena, nejsou přesná, neboť zahrnují pouze oběti, které se se svým životním osudem nebojí přiznat veřejnosti. Většina případů domácího násilí zůstává světu stále skryta a je úkolem společnosti, aby obětem pomohla otevřít oči a uvědomit si, že život, který žijí, není v pořádku.

Otto von Bismarck během svého života prohlásil „ Pro lásku je žena ochotna podstoupit jakékoli násilí.“ Vévoda z Lauenburgu a jeden z nejvýznamnějších politiků 19. století

možná nemyslel jen násilí, které je žena ochotna pro lásku použít, ale které se rozhodne strpět. Odkud však pochází tolerance ženy k partnerovu agresivnímu a násilnickému chování? Odpovědí mohou být její obavy, že si již nenajde partnera, že nezvládne sama finančně zabezpečit své děti, nebo že bude svému okolí pouze pro smích.

Teorie, že se domácí násilí týká pouze určité skupiny žen se specifickými charakterovými rysy, se zatím nikdy nepotvrdila. Studie Walkerové (1984) na vzorku 403 týraných žen spíše předpokládá, že ženy, které jsou přizpůsobivé, podřízené a staly se obětmi fyzického nebo sexuálního násilí, si v dětství nevytvořily odpovídající sebeochranné mechanismy, zvláště pokud pocházejí z rodin, kde byly ženy tradičně viktimizovány. Walkerová nazývá tento faktor jako náchylnost k násilí. [5]

Pro popis důsledků na prožívání oběti se v literatuře vžil termín **syndrom týrané ženy**. Tento termín byl vytvořen psycholožkou Lenora Walkerovou s cílem pojmenovat širokou paletu psychických symptomů a vzorců chování, které jsou důsledkem přítomnosti dlouhodobého partnerského násilí. Syndrom týrané ženy bývá definován na základě rozvoje charakteristických fyzických, psychických a sociálních symptomů jako jsou deprese, nízké sebevědomí, či izolace, znovuprožívání traumatu, naučená bezmocnost, stažení se od okolí, poruchy příjmu potravy, vyčerpanost, bolesti hlavy, zad, vysoký krevní tlak apod., které jsou důsledkem přímé osobní zkušenosti s opakovanými násilnými útoky, zejména rozporuplného a proměnlivého chování pachatele a snížené možnosti oběti ovlivňovat vlastní život. [5]

Během násilného vztahu prochází žena několika fázemi. Na počátku vztahu je žena ovlivněna svými představami o společném partnerském životě. Varovné signály a první náznaky násilného chování jsou přehlíženy a podceňovány. V další fázi agrese a násilné jednání vůči partnerce eskaluje, žena se dostává do fáze, kdy si svou pozici oběti začíná uvědomovat, avšak snaží se jej strpět, jelikož do vztahu hodně investovala a násilné chování je kompenzováno pozitivními rysy pachatele a chvílemi klidu. Pocit lapení ve vztahu a neschopnosti se z něj vymanit dostává ženu do další fáze. Zde vyplňuje domácí násilí většinu prostoru partnerského soužití. Oběť se topí ve vlastních pocitech, nachází se ve velkém psychickém vypětí a hrozí zde velké riziko sebevraždy. Na druhou stranu je žena již více ochotna vyhledat odbornou pomoc a svůj problém řešit. Žena silná a vytrvalá se může dostat až do poslední fáze, kterou je odpoutání se od násilného vztahu. Zde se učí novému způsobu života, postupně v něm získává rovnováhu, začíná si budovat vztah

k sobě samé. Vymanit se z cyklu domácího násilí a zbavit se syndromu týrané ženy je složitá záležitost a váže se většinou na velmi dlouhá období a ne každá žena svého cíle dosáhne. [3]

2.2 Domácí násilí páchané na mužích

Ačkoli většina případů domácího násilí je evidována na ženách a v obecném podvědomí je udržován stále názor, že pokud se jedná o domácí násilí, je obětí vždy žena, bylo by velmi neobjektivní věnovat pozornost pouze ženám. I muži se mohou stát oběťmi domácího násilí a mnohdy je daleko těžší nalézt cestu pomoci, jelikož muž je traumatizován z představy odhalení jeho soukromí a pravého stavu situace, ve které se nachází.

Při studiu domácího násilí páchaného na mužích nelze jednoduše zaměnit role pachatele a oběti a jejich pohlaví. Jelikož domácí násilí páchané na ženách a mužích vychází z rozdílných sociálních rámců a souvislostí, musí se ke každému tématu přistupovat odlišně.

Násilí páchané na mužích může být specifické právě tím, že na jedné straně není patrná tak výrazná převaha síly na straně pachatele, na druhé straně může být přítomen silný potenciál manipulace nebo moci spíše symbolické povahy. [1]

Tématu věnuji pozornost i z důvodu, že se doposud nedostal do zorného pole širší veřejnosti, společenských diskuzí, legislativě a institucím, které by měly problematiku řešit.

Nejdůležitější otázkou každého problému a konfliktu je nalézt odpověď, kde se nachází jeho příčina. V případě domácího násilí na mužích ji musíme hledat již v souvislosti s utvářením mužské identity v období dospívání a dospělosti. Muži jsou během vývoje vystaveni nejrůznějším restrikcím (např. kluci nepláčou), na druhou stranu se jim nevěnuje dostatek úsilí na rozvoj jejich komunikačních schopností, tak jak je tomu u dívek.

Dle Linkové (2004) probíhá genderová socializace mužů s velkým důrazem na soutěživost, překonávání soupeřů. Hry, které vykazují známky agresivity, negativně ovlivňují utváření vlastního sebeobrazu, především v případě, že chlapec není schopen rovnat se tělesnými silami svým vrstevníkům. Od raného věku musí chlapci dokazovat jiným mužům či chlapcům svoji správnou mužskou identitu, přičemž stranou nezůstávají ani ženy-matky, učitelky a další ženské postavy v okolí chlapce.

Hans – Joachim Lenz říká, že buď je někdo mužem a pak není obětí a naopak. Navazuje tak na zažitý stereotyp, který říká, že muži v partnerském životě nestávají oběťmi domácí-

ho násilí. Takové sociální smýšlení společnosti velice znesnadňuje pomoc mužům z důvodu širší sociální izolace. [4]

Několik genderových stereotypů, kterým musí muž-oběť čelit a díky kterým muž málokdy vyhledá odbornou pomoc nebo se svěří přátelům či rodině, je popsáno níže.

Prvním ze zakořeněných stereotypů je, že muž jako fyzicky zdatnější a silnější nemůže být napaden ženou. Dle odborných studií však neexistuje přímá souvislost mezi agresivitou a mírou útoku s fyzickou stavbou těla. Pro oběť je také překážkou ve vyhledání odborné pomoci a přivolání policie označení muže za agresora a domněnka, že ženy se dopouštějí násilí výhradně v sebeobraně. Další stereotyp, který se váže k domácímu násilí na mužích, je v podstatě shodný s pohledem na téma domácího násilí na ženách, tj. muž by dále nese-trvával v partnerském vztahu a odešel by, kdyby se jednalo o tak závažný případ agresivního a manipulativního chování. [20]

2.3 Domácí násilí páchané na dětech

Násilí na dětech je základním porušením práv dětí, vždy je neospravedlnitelné a neomluvitelné, protože je tragédií na samém začátku jejich života, který tak jednoznačně předznamenává. Dětem bere výsostné právo a potřebu šťastného a spokojeného dětství. Tato forma zcizení dětství je odpovědná za celoživotní bolest a trauma, se kterou jsou děti nucené žít. Většinou se jim to s větším či menším úspěchem daří, ale často jim k tomu pomáhají berle v podobě méně imponujícího chování. Přesně to však bývá důvodem, proč se dětské oběti násilí z důvodu neporozumění ocitají na pomyslné černé listině. Tato absurdita potom vyvolává pocit zmaru, který je nejtěžším prohřeškem na dětské duši.

Tělesné týrání je definováno jako tělesné ublížení, nebo nezabránění ublížení či utrpení dítěte, včetně úmyslného otrávení či udušení dítěte, a to tam, kde je určitá znalost nebo důvodné podezření, že zranění bylo vědomě způsobeno nebo nebylo zabráněno.

Podle výboru OSN pro práva dítěte je také každý tělesný trest dítěte násilím. Tělesný trest je tedy jakýkoli trest s použitím tělesné síly, s cílem způsobit určitý stupeň bolesti. Tělesné tresty porušují fyzickou integritu dítěte, útočí na lidskou důstojnost, jsou nevhodné, mohou dětem způsobit vážnou psychickou nebo fyzickou újmu a učí děti, že násilí je vhodnou strategií k řešení konfliktů či donucení lidí k určitému způsobu chování.

Tělesné tresty známe v celé škále chování od plácnutí přes výprask, štípání až po užití nadměrného tepla, důležité ale je, že každý tělesný trest za použití předmětu (vařečka, řemen, rákoska, metla apod.), na citlivou část těla (hlava, břicho, oblast genitálií, dlaně a plosky) nebo když po ranách zůstávají na těle stopy (modřiny, škrábance) naplňuje definici tělesného týrání. [9]

Zjevnými známkami tělesného týrání mohou být například četné hematomy, kožní rány, četné škrábance, opakované a neléčené zlomeniny, bodová popálení od cigaret, popáleniny nebo mnohočetná vnitřní poranění. Neviditelné projevy a důsledky týrání se mohou projevit záškoláctvím, zvýšenou úzkostností a strachem, útekem z domova, neochotou a rozladěností při návratu domů, agresivním chováním, výbuchy hněvu a zvýšenou konzumací tabáku, alkoholu a drog.

Psychické násilí zahrnuje takové chování dospělé osoby, které má negativní vliv na citový vývoj dítěte a vývoj jeho chování. Může mít podobu verbálních útoků na sebevědomí dítěte, opakovaného ponižování dítěte či jeho zavrhování. Vystavování dítěte násilí, násilná izolace, omezování dítěte, vyvolávání situace, kdy dítě má pocit strachu nebo kdy je vystaveno dlouhodobé životní nejistotě způsobuje dítěti citové ublížení. Nepřiměřené ambice dospělých členů rodiny, dysfunkce rodiny vede často ke stálým útokům na dítě. Psychickým násilím je také situace, kdy rodiče či vychovatelé mají tendenci udržovat rovnováhu své osobnosti na úkor dítěte. [9]

Do detailnějšího členění psychického násilí na dítěti, které uvádí zdravotnická komise Rady Evropy, patří:

- ústrky a odmítání (znevažování, bagatelizování, ponižování, veřejné pokoření, zesměšňování)
- terorizování (vystavování dítěte nesrozumitelných podmínkám, nebezpečným situacím, vyhrožování násilím a vyhrožování násilím na lidech, zvířatech a věcech, které dítě miluje)
- využívání, korumpování (dávání špatného příkladu, manipulace s dítětem, naplňování nesplněných přání rodičů)
- odmítání citové odezvy (netečnost, lhostejnost, neschopnost či neochota vyjádřit lásku, zájem péči a podporu)
- izolace (zavírání dítěte, omezování svobody pohybu dítěte, omezování v sociální interakci s vrstevníky)

- nezájem o výchovu (odmítání pomoci, ignorování, odmítnutí pomoci při závažném zdravotním stavu dítěte nebo odmítnutí pomoci v případě výchovných a učebních problémů dítěte)

V důsledku psychického týrání dítěte se může stát dítě lítostivé, plačtivé, agresivní, smutné až apatické, může trpět sníženým sebehodnocením, podceňováním a nerozhodností, projevuje se také snížená schopnost se prosadit a vyjádřit svá přání a požadavky. Za důsledek týrání můžeme považovat také lhaní dítěte. Následkem psychického týrání dítěte mohou být také tělesné projevy jako lehčí nebo vážnější onemocnění. Projevují se nejčastěji bolestí hlavy, břiška, zvýšenou teplotou s neopodstatněnou příčinou, různé kožní projevy, ekzémy atd.

O **sexuální násilí** je jedná v případě, že je dítě vystaveno pohlavnímu kontaktu, činnosti, či chování, musí snášet doteky, styk či vykořisťování od osoby, která o něj má pečovat, nebo jí bylo svěřeno za tímto účelem. Může se jí stát kdokoli z blízkého okolí dítěte, rodič, příbuzný, přítel či odborný nebo dobrovolný pracovník. K sexuálnímu násilí spáchané cizí osobou nedochází tak často, jelikož je potřeba k takovému chování získat si od dítěte důvěru a náklonnost.

Sexuální násilí rozdělujeme na dva druhy, na dotykové a bezdotykové. Při kontaktním neboli dotykovém zneužívání dochází k pohlavnímu styku, laskání prsou, orálnímu nebo análnímu styku, při bezdotykovém zneužívání je dítě nuceno účastnit se exhibicionistických setkání, sexuálních aktivit, kde ale nedochází k zapojení dítěte do aktu, patří sem také pořizování pornografických snímků. K tomuto případu z důsledku digitalizace a globalizace a snadnému přístupu k internetu eviduje policie nejvíce případů, ale díky sledování informačních cest na internetu jsou také nejlépe odhalitelné.

Kontaktní zneužívání má **tři stupně intenzity**:

1. stupeň – polibky, doteky na sekundárních pohlavních znacích
2. stupeň – tzv. francouzské polibky, digitální manipulace s pohlavními orgány
3. stupeň – všechny formy a způsoby pohlavního styku [9]

Syndrom dětského přizpůsobení popisuje pět fází, během kterých dochází k vyrovnání se dětských obětí se sexuálním zneužíváním. První fází je utajování, kdy agresor vyhrožuje, citově vydírá a vynakládá psychický nátlak. Druhou fází je bezmocnost, jež vychází se

závislosti na agresorovi. Třetí fází je svedení a přizpůsobení dítěte. Děje se tak z důvodu nízkého věku a jeho prahu chápání. Dítě nedokáže situaci, do které se dostal, pochopit a proto se přizpůsobuje a podřizuje. Opožděné oznámení, jak se nazývá čtvrtá fáze, bývá výsledkem neschopnosti zvládat prožité trauma, nebo snahou s odstupem času získat určitou výhodu. Následkem těžké situace, která pro oběť po oznámení nastává, složitého vztahu k agresorovi, pocitu viny za rozpad rodiny, narčení za výmysly a lži, oběť svou výpověď poměrně často stáhne. Odvolání výpovědi je pátou fází syndromu.

Tak jako předchozí formy násilí na dětech zanechávaly stopy tělesného a psychického charakteru, ani u sexuálního zneužívání tomu není jinak. Vlivem sexuálního zneužívání se dítě musí často vypořádávat s bolestmi břicha, pomočováním, bolestivým vyprazdňováním, poševním nebo análním krvácením, se záněty močové roury a poruchy příjmu potravy. Neviditelnými znaky pak mohou být náhle a prudké změny chování, obtíže s odloučením, noční můry, neobvyklé až kuriózní sexuální praktiky.

Do forem domácího násilí na dětech bychom mohli zařadit také ještě zanedbávání dítěte. Zanedbávání dítěte definuje Vaníčková E. (2009) jako nedostatek péče, které způsobuje vážnou újmu vývoji dítěte anebo dítě ohrožuje. Lze říci, že se vždy jedná o upírání základních potřeb dítěte, které můžeme rozdělit do pěti skupin: tělesné potřeby (voda a teplo, čisté ovzduší, výživa, spánek), psychické potřeby (množství, kvalita a proměnlivost podnětů, řád a smysl podnětů pro učení, citové a sociální vazby pro utváření osobnosti), sociální potřeby (vzory pravidel chování v sociální komunikaci, sociální dovednosti, pocit jistoty v očekávání sociální podpory, ochrana před všemi formami interpersonálního násilí a zvládání stresových situací), emocionální potřeby (pozitivní výchova a jeho akceptace uvědomělé prožívání situací, schopnost empatie, dobrý skutek)

a duchovní potřeby (přiměřené sebepojetí, hierarchie životních hodnot, rodinná paměť a životní příběh).

Příkladem dopadu zanedbání základních potřeb dítěte při výchově může být agresivní až závislé chování, nedostatečná sociální dovednost, lhostejnost, citová plochost, sociálně patologické jednání, porucha růstu a vývoje, obliba radikálních politických hnutí.

Děti se nemusí účastnit domácího násilí aktivně, aby jej mohlo postihnout na celý život a zanechat v jeho duši hluboké a trvalé rány. I v případě, že se dostává do styku s domácím násilím pasivně, může jej do budoucna velmi poznamenat. Dítě, které se stává svědkem domácího násilí, je také jeho obětí a nachází se tak ve vyšším riziku traumatu, zanedbání základních potřeb, přímého násilí a odcizení jednoho nebo obou rodičů. Oběť se dostává

do konfrontace se všemi formami domácího násilí (tělesné, psychické, sexuální, ekonomické, sociální). Nejtěžším obdobím pro mnoho dětí bývá eskalace rozvodového řízení a porozvodové uspořádání péče o dítě a přijetí odloučení jednoho z rodičů. Sledováním osobních zájmů během soudního procesu a využití dítěte k dosahování svých cílů, dostávají rodiče dítě do těžké stresové situace a stává se tak obětí bez „pomoci a porozumění“.

Konflikt mezi rodiči může dojít až do fáze, kdy je dítě uneseno, buď v rámci jedné země, nebo až za jeho hranice. Poté mluvíme o mezinárodních únosech dětí. [16]

U dětí vystavených dlouhodobému stresu, kterým fenomén domácího násilí bezesporu je, se setkáváme u dětí v roli svědků domácího násilí s behaviorálními příznaky stresu, mezi které patří nerozhodnost, zvýšená nemocnost, sklon ke zvýšené úrazovosti, snížený školní výkon, vyhýbání se odpovědnosti, podvádění, stoupající potřeba cigaret, alkoholu, drog a léků, závislé chování na některém z rodičů či jeho chování. [9]

Pozorováním chování rodičů u dítěte vzrůstá v dospívání a v dospělosti tolerance domácího násilí v sociálních vztazích a přijímá jej jako řešení sporů a konfliktů. Dalšími negativy potom může být zvýšená úzkostnost, hostilita, neposlušnost, nedostatek kamarádů, vztek, hněv, nízká sebeúcta, problémy se spánkem nebo porušování soukromí druhých osob.

2.3.1 Dítě jako agresor

Jak jsem již naznačil v úvodu, práce se nedotýká pouze běžných a ve společnosti již hodně diskutovaných témat, ale i tématy méně častými. Jedním z nich je i specifický druh domácího násilí, kdy se v roli oběti nacházejí rodiče a dítě je agresorem. Agresivní jednání děti používají k uspokojení určité konkrétní potřeby nebo přání. Jistě se již každý setkal se situací, kdy se dítě v supermarketu dožaduje od rodiče svého vyvíjením nátlaku ve formě pláče, křiku, kopání atd. Takové chování však není omezeno pouze na veřejná místa, ale odehrává se i v soukromí, za zavřenými dveřmi.

Agresivní chování se objevuje nejčastěji u dětí z dysfunkčních rodin, z rodin kde se vyskytuje domácí násilí, nebo z rodin po rozvodovém řízení. Psychické násilí používá dítě v útlém věku, v dospívání s rozvojem tělesné síly a vyrovnáním fyzické síly s rodičem, se přidává i tělesné násilí. Dítě tak nejčastěji bojuje s pocitem křivdy nebo chce odvrátit fyzický útok na jednoho z rodičů.

U dětí evidujeme **čtyři stupně agresivity**:

1. agrese, která není zjevná a dítě si ji pouze představuje (dětské kresby).

2. agrese zjevná, která má nejčastěji podobu verbálních útoků (nadávka, hrubé slovo, výhružka)
3. agrese s doprovodem destruktivního chování (bouchnutí dveřmi, rozbíjení předmětů)
4. fyzický útok na rodiče **Chyba! Nenalezen zdroj odkazů.**

2.4 Domácí násilí páchané na seniorech

Na začátek tématu si dovolím řečnickou otázku: „Máte rádi své prarodiče? Myslím si, že určitě ano. I když mezi vámi může občas dojít k neshodám, určitě si jich vážíte natolik, že byste si nikdy nedovolili na ně vztáhnout ruce, nebo je týrat nějakým jiným způsobem. Bohužel procento lidí, kteří dokážou týrat své prarodiče, není nikterak mizivé. Statistiky uvádí, že z celkového počtu případů domácího násilí na seniorech je hlášeno pouze 16 % a další čtyři pětiny případů zůstává veřejnosti utajeno. Světová zdravotnická organizace uvádí, že 4 - 6 % senioru se setkala s některou z forem domácího násilí. Podle průzkumu Zdravotní fakulty Jihočeské univerzity z roku 2005 se 13 % dotazovaných senioru setkala s fyzickým napadením a 20% respondentů se setkala s psychickým týráním. Všechna tato čísla jsou velkou výzvou, co se týče ochrany obětí, zlepšování prevence domácího násilí a zlepšení právní ochrany seniorů, hlavně proto, že statistické údaje zaznamenávají jen minimum všech případů. Pro domácí násilí na seniorech se v anglickém jazyce užívají termíny „elder abuse“ či „elder abuse and neglect“.

Lidé vysokého věku se ocitají na okraji společenského zájmu a stávají se terčem mnoha předsudků. Dramatickým tempem se s nástupem konzumní společnosti začal měnit pohled mladších generací na starší osoby. Málodky se již setkáváme s projevy úcty a vděku, stále více se setkáváme s opovržením mladých lidí seniory a s názorem, že nejsou přínosem pro společnost, pouze finančně zatěžují stát, stále cestují veřejnými dopravními prostředky a zdržují ve frontách. Smýšlení převážně mladší generace o nepotřebnosti starších osob, výrazně napomáhá k uplatňování domácího násilí na seniorech. Úkolem odborné veřejnosti je upozorňovat i na specifické projevy domácího násilí. Fenomén násilí na seniorech zvyrazňuje doba, která koncentruje lidi do velkých měst, zvyšuje jejich anonymitu a sleduje spíše ekonomické zájmy. Senioři jsou díky postupné ztrátě soběstačnosti, zhoršujícímu se zdravotnímu stavu, sociální izolaci, ve které se často nacházejí ohroženi domácím násilím ze strany svých potomků, na jejichž péči bývají závislí. [13]

Pro lidi, kterým je doma svými nejbližšími ubližováno místo toho, aby si v klidu užívali podzimu života, je velmi těžké s takovou věcí vyjít na veřejnost. Nepříznivý je i fakt, že mnoho seniorů, kteří jsou obětmi špatného zacházení, nemá ponětí, že se jedná o chování nevhodné, proti kterému se mohou bránit. Velmi častým důvodem, proč se v případě násilí na své osobě zdráhají nebo odmítají obrátit o pomoc, jsou obavy a strach, že agresivita ze strany násilníka se poté začne stupňovat. Dalším důvodem nezřídka bývá, že se stydí za jednání svých dětí, vnoučat, považují to za své selhání ve výchově a ostudu mnohdy pak považují za horší, než bití. Jediným východiskem je včasné odložení růžových brýlí, jimiž pozorují své potomky. [13]

Domácí násilí na seniorech se může projevovat v několika formách, jedná se například o **psychické a citové týrání** (ponižování, nadávání, vydírání, zdůrazňování nepotřebnosti seniora a zbytečnosti jeho existence, omezování běžných aktivit a sociálních kontaktů např. návštěva přátel, příbuzných, kontakt s vnoučaty atd.), **tělesné týrání** (vědomé způsobování fyzické bolesti, zraňování nebo fyzické omezování, odpírání jídla, vystavování chladu, nepřiměřené používání prostředků k omezení pohybu (kurtování), nepřiměřené tlumení psychofarmaky), **ekonomické zneužívání** (nucené nebo nevýhodné převody majetku na jinou osobu, odebrání důchodu, nátlak na změnu závěti proti vůli seniora, následné lhaní, zastrahování, pakliže jim jsou odebrány předměty, které mají pro ně hlubokou psychologickou hodnotu, jsou kusem jejich vlastní historie, jde nejen o okrádání ve smyslu trestního práva, ale i o hyenismus ve smyslu lidskosti, ale i o psychické týrání), **sexuální zneužívání** (ze strany partnera i jiných členů rodiny, jiných klientů ústavní péče, zvláště tam, kde jsou ženy i muži dohromady, ošetřovatelů apod.), **zanedbávání** (pečující osoba zanedbává povinnost opatřit svému svěřenci dostatek jídla, hygienickou péči, lékařskou péči a neposkytuje mu přiměřenou pomoc) a v neposlední řadě i **nerespektování soukromí**, které se však doménou především v institucionální zařízeních.

Aby osoby, které přichází do kontaktu se seniory jako lékaři nebo pečovatelská služba, mohli rozpoznat, že je s nimi špatně zacházeno, musí si všimnout varovných signálů. Tyto rizikové faktory nazýváme jako tzv. kriminogenní proměnné. Přítomnost proměnných by měla zvýšit úsilí o podchycení byť jen mírných případů zanedbávání seniorů, ke kterým dochází nejčastěji v rodině. [1]

Faktory zvyšující ohroženost seniora špatných zacházením:

- celkově špatný zdravotní stav
- poruchy kognitivních a komunikačních funkcí (syndrom demence)
- ztráta soběstačnosti
- sociální izolace
- soužití s agresorem a závislost na něm

Faktory zvyšující pravděpodobnost, že se někdo dopustí špatného jednání vůči závislé osobě:

- alkoholismus, drogová závislost
- psychopatologie, psychopatie
- nízký intelekt
- předchozí agresivní či asociální jednání
- přetížení a existenční problémy rodiny a pokles ochoty a možností jejich členů poskytnout kvalitní péči
- materiální, bytová závislost na oběti agresora
- nízká úroveň zájmu a ochrany před nežádoucím jednáním ze strany společnosti, včetně ochrany práv a důstojnosti klientů dlouhodobé ústavní péče
- diskriminační tendence ve společnosti
- syndrom vyhoření u ošetrovatelského personálu [1]

3 LEGISLATIVNÍ OPATŘENÍ V ČR

Ochrana oběti by měla být základem každé intervence v případech domácího násilí. Legislativní opatření a možnosti právní ochrany obětí dané země významným způsobem ovlivňují efektivnost prevence opakování násilí v rodině a pomoc a ochranu ohrožené domácími násilím. [5]

Proti všem formám násilí chrání náš právní řád obět' násilného jednání především Ústavou č. 1/1993 Sb. a Listinou základních práv a svobod č. 2/1993 Sb., ale dále zákonem trestním č. 40/2009 Sb. v platném znění, dále přestupkový zákon č. 200/1990 Sb. v platném znění a zákon o soudnictví ve věcech mládeže č. 218/2003 Sb., zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí v platném znění, jakož i některá ustanovení o vykázání ze společně obývaného obydlí dle policejního zákona anebo předběžná opatření o zákazu vstupu do společného obydlí dle občanského soudního řádu. [27]

Ústava i Listina základních práv a svobod vnímá ochranu práv člověka všeobecně, bez konkrétního zaměření, neobsahují žádné specifické definice týkající se domácího násilí ani sankce za porušení těchto právních předpisů. Vše přichází s **trestním zákonem č. 40/2009**, který vymezuje situace, kdy se v případě domácího násilí jedná o trestný čin. Trestným činem dle tohoto zákona může být: § 199 Týrání osoby žijící ve společném obydlí, § 198 Týrání svěřené osoby, § 354 Nebezpečné pronásledování, § 145 Těžké ublížení na zdraví, § 146 Ublížení na zdraví, §170 Zbavení osobní svobody, §171 Omezování osobní svobody, §175 Vydírání, §177 Útisk, § 185 Znásilnění, § 186 Sexuální nátlak, § 187 Pohlavní zneužití, § 352 Násilí proti skupině obyvatel a proti jednotlivci, § 353 Nebezpečné vyhrožování, § 140 Vražda, § 141 Zabití, §201 Ohrožování výchovy dítěte, § 202 Svádění k pohlavnímu styku, §178 Porušování domovní svobody, § 195 Opuštění dítěte, § 196 Zanedbání povinné výživy.

Výše trestu u všech uvedených trestných činů závisí na způsobeném následku a pohnutce jednání pachatele.

Dalo by se říct, že rok 2006 se stal milníkem v životě obětí domácího násilí a přinesl řešení dlouhodobějšího charakteru, než tomu bylo doposud. Dne 14. března 2006 byl přijat zákon č. 135/2006 Sb., kterým se mění některé zákony v oblasti ochrany před domácím násilím. Vznikl tak **institut vykázání**, díky kterému mohou být od 1. 1. 2007 pachatelé domácího násilí vykázáni ze společně obývaného bytu či domu na dobu 10 dnů. Předběžným opatře-

ním bude možno požádat o prodloužení této doby a to maximálně na dobu jednoho roku. Zároveň tento zákon počítá se zřízením tzv. intervenčních center.

4 INSTITUCE NA POMOC OBĚTEM

V případě, že chceme hovořit o domácím násilí, musíme si uvědomit, že se nejedná o krátkodobé neshody mezi partnery, ostřejší výměny názorů, situace, kde se role oběti a násilníka rychle střídají, ale o dlouhodobý a závažný socio - patologický jev. Problém domácího násilí nedokážeme ve většině případů sami vyřešit, a proto bychom měli včas využít služeb institucí, které jsou v dnešní době přichystána obětem pomoci. Jedná se především o intervenční centra, azylové domy a služby Policie ČR nebo církve.

Zákon č. 138/2006 Sb. Zřídil v Česku od 1. Ledna 2007 na úrovni krajů **intervenční centra**, která mají klíčovou roli v systému řešení domácího násilí. Jejich úkolem je poskytovat fundovanou sociální, psychologickou a právní pomoc konkrétním osobám, které jsou ohroženy domácím násilím. Kromě toho mají intervenční centra plnit i informační a koordinační (a metodické) úkoly ve vztazích mezi orgány sociálně-právní ochrany dětí, zdravotnickými zařízeními, policií a soudy. [5]

Funkce intervenčních center je založena primárně na spolupráci s policejními orgány, které případ řeší v daném čase a místě a následně zasílají intervenčnímu centru kopii úředního záznamu o vykázání. Po jeho doručení je osobám ohroženým násilným chováním do 48 hodin nabídnuta pomoc intervenčního centra. Můžeme však také služeb intervenčních center využít přímo, aniž bychom policii kontaktovali. Sociální služby v intervenčním centru jsou poskytovány jako služby ambulantní, terénní nebo pobytové. Služby intervenčních center jsou poskytovány bezplatně.

Součástí služby je zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi intervenčními centry, poskytovateli jiných sociálních služeb, orgány sociálně-právní ochrany dětí, obcemi, útvary Policie České republiky a obecní policie, jakož i ostatními orgány veřejné správy.

Intervenční centrum není jediná instituce, na kterou se jako oběť můžeme obrátit. Například ve Zlíně byla již v roce 1972 založena **poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy**. Jedná se o typ služby odborného sociálního poradenství, dle § 37 zákona o sociálních službách. Služba je poskytována ambulantní formou. Posláním služby je poskytovat bezplatně odborné poradenství a pomoc lidem, kteří se ocitli v obtížné životní situaci, řeší osobní, rodinné a jiné vztahové problémy a aktuálně je nejsou schopni zvládat vlastními

silami. Poradna svými činnostmi posiluje psychickou odolnost a stabilitu klientů a podporuje jejich schopnosti optimálně se zapojit do běžného občanského i rodinného života. Přispívá tak ke zlepšení rodinných a jiných mezilidských vztahu. [26]

II. PRAKTICKÁ ČÁST

5 DOTAZNÍK

V rámci jednoho úseku praktické části mé práce jsem využil dotazník k analýze pohledu obyvatel Zlínského kraje na fakta o domácím násilí. Nejdříve si vysvětlíme, co to dotazník vlastně vůbec je. Dotazníky slouží k zjišťování informací v populaci nebo i v nějaké menší skupině osob. Na jejich základě dochází k vyhodnocování určitých skutečností (názorů, postojů, preferencí) a orientaci dalších kroků. Pokud má papírovou nebo elektronickou formu obvykle se jedná o jednoúčelový formulář (případně sadu formulářů). Dotazníky mohou sloužit například k průzkumům veřejného mínění. Dělí se na několik typů, např. písemné, online a podobně.

Dotazníky se využívají již mnoho let, dnes je často využívají zejména firmy nebo politické strany, aby zjistily, jakým směrem se mají orientovat, zda například jejich zboží má naději na prodej, či se jejich strana dočká s daným volebním programem úspěchu. [15]

Stejně tak jako firmy nebo politické strany jsem využil variabilních možností dotazníkové formy, abych zjistil, jak lidé nahlíží na domácí násilí, jaký názor u většiny obyvatel převažuje, nebo jak jsou o problematice domácího násilí informováni.

Dotazník (**Příloha P I**) vyplnilo celkem 93 respondentů. Dotazník byl anonymní a byl rozdělen na dvě části, kdy v první části odpovídal respondent na základní informace o své osobě a v druhé části odpovídal na otázky týkající se tématu domácího násilí. První část měla pět otázek a respondent se tím tak specifikoval do skupiny obyvatel dle pohlaví, věku, okresu, svého rodinného stavu a počtu dětí. S uvedenými informacemi jsem poté pracoval jako se statistickými údaji a vyhodnotil do vypovídajících grafů a tabulek. Názorné zpracování těchto dat i navzdory malému vzorku obyvatel je ukázkou, jak lidé různého pohlaví, rozdílného věku smýšlí o domácím násilí, která věková vrstva má rozsáhlejší znalosti. Pro zajímavost jsem také zavedl počet dětí a stav respondenta. Chtěl jsem především získat odpověď na otázku: Mohou děti nebo zkušenosti z partnerských vztahů ovlivnit pohled na domácí násilí?

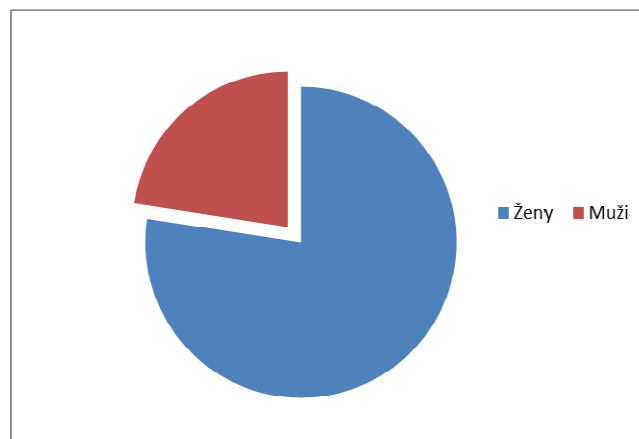
Druhá část dotazníku byla složena celkem z 15 poměrně jednoduchých otázek. Jednalo se pouze o otázky uzavřené, kde měl respondent za úkol vybrat k dané otázce vždy jednu z nabízených možností odpovědi.

Dotazník byl respondentům předkládán v tištěné formě. Co se týče výběru místa, kde měly být dotazníky respondentům k dispozici, neproběhlo vše dle mých představ a bez kompli-

kací. Ideou bylo rozdat dotazníky mezi respondenty tak, aby byly výsledky co nejobjektivnější a zahrnovaly alespoň přibližně stejný počet mužů a žen. Toho jsem chtěl docílit rozdělením dotazníků ve stejném poměru v rámci Zlínského kraje do míst, kde se předpokládá vyšší výskyt mužů (např. hostince, fitcentra, aj.) a naopak do míst, která navštěvují především ženy (solária, centra zaměřující se na péči o vzhled a tělo, aj.). Bohužel neochota a nezájem na místech, která jsou „předurčeny“ mužům, pouze potvrdila skutečnost, že muži neradi sdílejí své názory a diskutují o dané problematice, nejsou otevřeni danému tématu tak jako ženy, které vnímají téma domácího násilí jako jeden z prioritních společenských problémů. Proto také byla vstřícnost v centrech zaměřená ženám daleko větší. Cílem bylo ponechat dotazníky na místech, kde je předpokládána větší frekvence návštěvníků, ale zároveň tam, kde by měli potencionální respondenti čas na jeho vyplnění. Respondenty dotazníkového šetření se stali návštěvníci solária v Uherském Hradišti, sportovního centra ve Zlíně, solária ve Vsetíně a sportovního a wellness centra v Kroměříži. Z výsledků, které uvádím níže, však vyplývá, že i navzdory předpokladu vyššího výskytu žen a tím i žen-respondentů, se šetření zúčastnili v nezanedbatelné míře i muži. Vysvětlením může být za poslední roky až enormní rozvoj oblasti péče o vzhled a tělo a tím rozmach wellness a sportovních center. Již dávno neplatí, že se daná oblast týká pouze žen, ale daleko častěji těchto služeb využívají i muži.

5.1 Profil respondenta

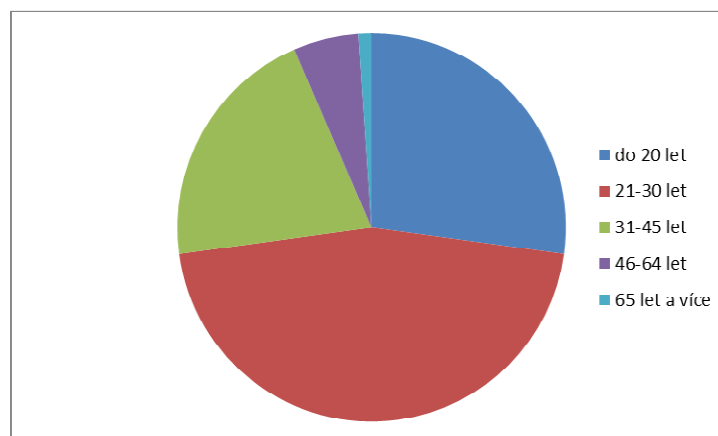
Z celkového počtu 93 respondentů bylo 72 žen a 21 mužů. Převaha v počtu respondentů žen se dala předpokládat, jelikož jak jsme se dozvěděli v teoretické části, muži se neradi svěřují se svými problémy a dle mých zkušeností, markantní většina mužské populace považuje problém domácího násilí za příliš nadnesený. Jak uvádím výše, zřejmě i umístění dotazníků bylo v tomto případě rozhodující.

Obr. 1 – Rozdělení respondentů dle pohlaví

Co se týče věku, bylo rozmezí nastaveno následovně: do 20 let, 21 – 30 let, 31 – 45 let a 46 – 64 let a 65 let a více. S výší věku se postupně rozšiřuje i interval, do kterého se mohou respondenti dle věku zařadit. Dle mého názoru totiž mladí lidé bývají ještě ve svých názorech často nestálí a jejich pohled na problematiku se vyvíjí s postupem času a počtem získaných životních zkušeností, lidé zralého věku si již za svým pohledem pevně stojí a mají jej obvykle podložen racionálními a reálnými úvahami.

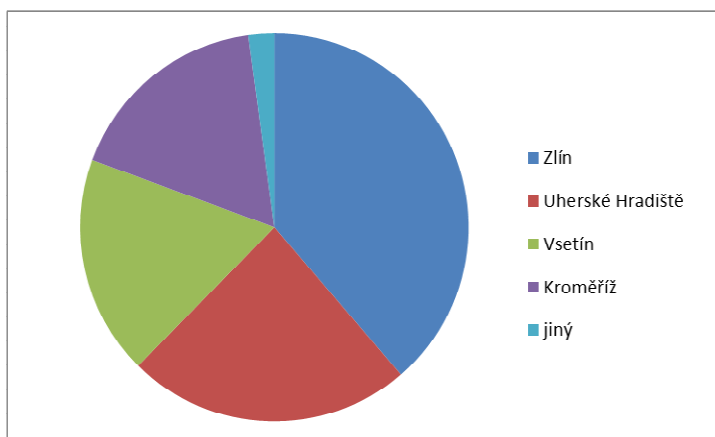
Všeobecně pasivní odpočinek formou wellness nebo naopak aktivní odpočinek ve formě sportovních činností vyhledávají spíše osoby mladšího věku. Rozložení věkových skupin v rámci dotazníkového šetření tento fakt jen potvrdil. Výsledek je názorněji zobrazen níže na obr. č. 2.

Obr. 2 - Rozdělení respondentů dle věku

Nejčastějším místem bydliště respondenta byl okres Zlín (36 respondentů), následoval okres Uherské Hradiště (22 respondentů), okres Vsetín (17 respondentů) a okres Kroměříž (16 respondenti), jiný okres uvedli pouze dva respondenti. Zlín je spádovým městem Zlín-

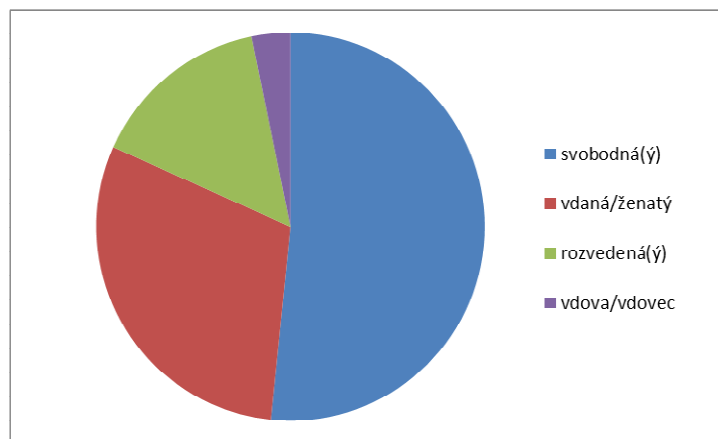
ského kraje, nachází se v něm mnoho důležitých institucí administrativního, zdravotnického, kulturního aj. charakteru a také nabízí největší možnosti využití volného času a rekreace. Jednou z odpovědí na otázku: Proč ze Zlína pochází většina respondentů, může být právě i fluktuace a množství návštěvníků zlínského sportovního centra. Samozřejmě nelze vyloučit ani možnost, že respondent, který navštívil jedno z uvedených center, pocházel z jiného okresu, než kde se centrum nachází. Výsledky jsou proto vždy pouze orientační.

Obr. 3 – Rozdělení respondentů dle okresů

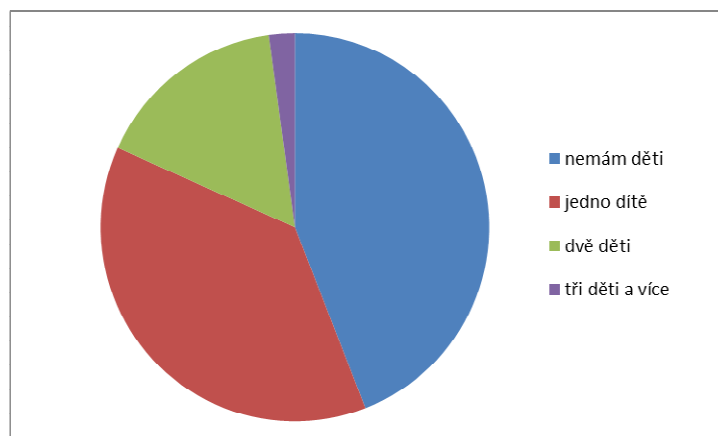
V rámci průzkumu jsem se dotazoval respondentů i na jejich stav. Zajímalo mě, zda budou o problematice domácího násilí lépe informováni spíše lidé svobodní, nebo osoby v manželském svazku či rozvedení. Svobodní lidé mohou přijít do styku s domácím násilím spíše pasivně např. jako děti nebo třetí osoby, které sledují daný problém „z dálky“. Většina případů domácího násilí pochází z partnerských vztahů a nejčastěji se týká osob žijící ve společné domácnosti. Teprve ve společné domácnosti totiž dochází k objevu všech pozitivních, ale bohužel také i negativních vlastností partnera. Partner se do doby, než je zkoušen stereotypem partnerského života a kdy není obtěžkán objemem povinností, které se na domácnost váží, nemusí vůbec projevit jako agresor. Zkušenosti z partnerského života proto mohou ve velké míře ovlivnit odpovědi na dané otázky a proto toto kritérium není zcela bezpředmětné. Odpovídalo celkem 48 svobodných osob, 28 osob vdaných/ženatých, 14 osob rozvedených a tři vdovy.

Vysoký počet neprovdaných osob potvrzuje trend dnešní doby. V moderní společnosti již instituce manželství pomalu ztrácí svůj význam. Pro založení rodiny již dávno není podmínkou setkat se s partnerem před oltářem. Mladí lidé dávají také větší prostor své sebe-realizaci, kariéře a proto se manželství a zakládání rodiny oddaluje.

Obr. 4 – Rozdělení respondentů dle rodinného stavu

Dotazník také obsahoval informaci o počtu dětí. Daná informace měla být již pouze rozvínutím předchozího určení stavu respondentů. Stejně jako partnerský život i děti člověka významně názorově posouvají a utváří jiný pohled na život. Nejvíce respondentů nemělo ani jedno dítě (41 osob), jedno dítě mělo 35 osob, 15 respondentů uvedlo, že má dvě děti a pouze dva respondenti mají tři děti a více.

Obr. 5 – Rozdělení respondentů dle počtu dětí

5.2 Vyhodnocení dotazníku

Hlavní částí dotazníku byly samotné otázky, které byly konstruovány tak, abychom zjistili, zda obyvatelé Zlínského kraje znají dostatečně problematiku domácího násilí. Cílem nebylo pouze ověření znalostí spoluobčanů, ale především také jestli se s domácím násilím setkali, jak by se v roli oběti zachovali a jestli ví, na koho se mohou v takové situaci obrátit.

Z důvodu rozsahu bakalářské práce zde nezůstává prostor k využití všech kritérií, se kterými by se dalo u každé z odpovědí pracovat. Uvádím vždy pouze zkrácený výtah.

Otázka č. 6:

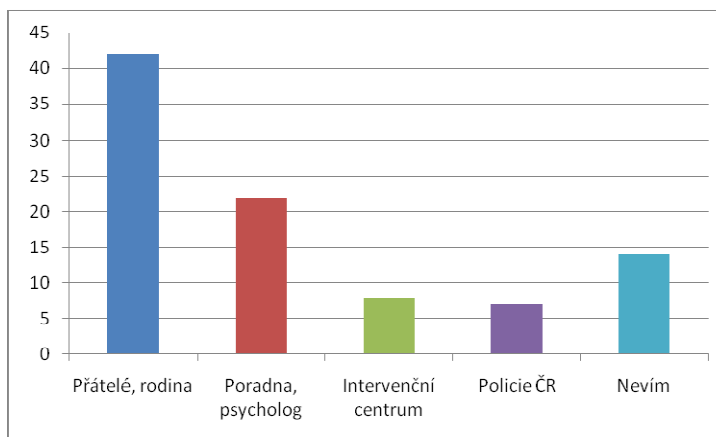
Stali jste se někdy Vy nebo někdo z Vašich blízkých obětí domácího násilí?

Z celkového počtu 93 respondentů uvedly pouze dvě osoby, že mají osobní zkušenost s domácím násilím, dalších 14 osob uvedlo, že někdo z blízkého okolí se stal jedním z aktérů domácího násilí. Ani jedním respondentem, který uvedl, že má osobní zkušenost nebo se ví o domácím násilí u někoho z blízkých osob, nebyl muž.

Otázka č. 7

Na koho byste se jako oběti domácího násilí obrátili nejdříve?

Největší počet respondentů (42) by se obrátilo na svou rodinu a přátele, poradnu nebo psychologa by vyhledalo 22 osob, služeb intervenčního centra by využilo 8 osob, Policii ČR by na pomoc přivolalo 7 osob a 14 respondentů nemá představu, na koho by se v dané situaci obrátili.

Obr. 6 – Kde by respondenti hledali pomoc jako oběť domácího násilí

Z obrázku č. 6 lze vyčíst, že od roku 2007, kdy byly založeny zákonem intervenční centra, ještě stále lidé neví, jakým způsobem intervenční centrum pracuje a do jaké míry by jim mohlo pomoci. Přivolení Policie ČR vidí většinou oběti jako krajní řešení, převládají obavy s policií jako takovou spolupracovat. Důvodem může být také nevědomost podmínek vykazání od roku 2007. Do tohoto roku mohla policie vykazat násilnou osobu z bydlíště pouze na 24 hodin, což situaci žádným významným způsobem neřešilo.

Otázka č. 8

Uved'te nejčastější důvod, proč partner(ka) setrvává v násilnickém vztahu?

V odpovědích na tuto otázku panoval mezi respondenty zřejmý rozkol. Rozložení odpovědí mezi nabízené možnosti je téměř nerozhodný. Stejný počet respondentů (20) si myslí, že oběti zůstávají v jedné domácnosti s násilnou osobou kvůli dětem anebo protože neví, jakým způsobem se dá jejich stávající situace řešit. K neustálému omlouvání násilného chování ze strany oběti se jako k odpovědi přiklonilo 19 respondentů. Další remízou byly možnosti „nevím“ a „rozpad vztahu by bral(a) jako vlastní prohru“. Dané varianty zvolilo 17 respondentů.

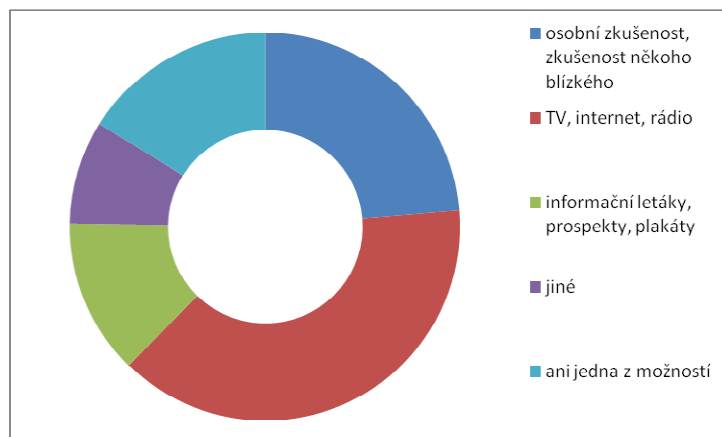
Otázka č. 9

Jakým způsobem jste se dozvěděli o domácím násilí?

Počet osobních zkušeností, či zkušeností někoho z okolí se zde rovná počtu, kteří respondenti uvedli v otázce č. 1. Masmédia obecně hrají velmi silnou roli v ovlivňování názorů a postojů celé společnosti. K téměř jedné pětině všech respondentů se nedostala žádným způsobem informace o domácím násilí. Osvěta v této oblasti má proto stále své opodstatnění. Největší efekt dle odpovědí má televizní vysílání, internet a rádio a měl by tento způsob spojení s občanem stát důležitým hlavním prostředníkem k rozpoutání diskuze širší veřejnosti.

Tab. 1 – Jak se respondenti dozvěděli o domácím násilí

	osobní zkušenost, zkušenost někoho blízkého	TV, internet, rádio	informační letáky, prospekty, plakáty	jiné	ani jedna z možností
Počet respondentů	22	36	12	8	15

Obr. 7 – Grafické vyjádření zdroje informací respondentů o domácím násilí

Otázka č. 10

Jsou dle Vás občané dostatečně informováni o domácím násilí?

O úspěšnosti dosavadních projektů pro prohloubení obecného podvědomí o domácím násilí by se dále dlouze polemizovat, jelikož necelých 70 % respondentů vnímá oblast domácího násilí jako podceněnou. Kriticky daný stav hodnotí 26 respondentů, kteří nevidí žádný posun a zlepšení, jelikož oběti domácího násilí neznají postupy, jak se bránit a na koho se obrátit.

Otázka č. 11

Domácí násilí znamená:

V celé bakalářské práci se objevuje nesčetněkrát pojem domácí násilí, a proto jsem se na onen pojem zeptal i respondentů.

Tab. 2 – Co znamená domácí násilí dle respondentů

	fyzické napadení	psychický nátlak	kombinace více násilných činností	nevím
Počet respondentů	32	20	24	17

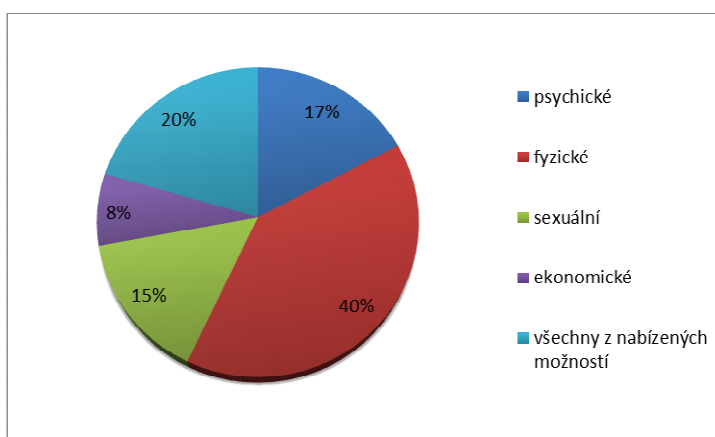
Otázka č. 11 pouze potvrdila tvrzení vyplývající z předchozí otázky. Lidé buď stále neví, co přesně si pod domácím násilím představit anebo mají zkreslený a zjednodušený pohled. Pouze ¼ respondentů správně uvedla, že se jedná o kombinaci více násilných činností.

Otázka č. 12**Co vás napadne jako první, když se řekne psychický nátlak?**

Ani tato znalostní otázka neprokázala přehled v dané oblasti. Není nijak překvapující, že pouze 26 respondentů správně zařadilo slovní napadení mezi psychický nátlak. Zbytek respondentů (72 %) uvedlo domácí vězení, které se řadí mezi sociální násilí, omezení finančních prostředků, jež patří do skupiny ekonomického násilí anebo zvolili možnost „nevím“.

Otázka č. 13**Do fyzického násilí patří:**

Zvratem se po otázce č. 12 stává tato otázka, jelikož nadpoloviční většina (48) respondentů označila kopání, škrčení, dušení za fyzické násilí. Dalších 45 respondentů se svými odpověďmi rozdělilo mezi zbývající tři možnosti, tj.: „vyhrožování sebevraždou, nucení k sexuálnímu styku a nevím“. V souvislosti s otázkou č. 11 si lze položit otázku: „Proč lidé nejvíce spojují domácí násilí s fyzickým kontaktem“?. Převážná většina obyvatel Zlínského kraje, ale ČR obecně, si domácí násilí nepřipouští do doby, kdy dojde fakticky k fyzickému napadení. Fyzické napadení nejde zpochybnit, zůstávají po něm modřiny, boláky, popáleniny atd. a takových signálů si pak může všimnout i okolí oběti.

Otázka č. 14**Jaká forma domácího násilí je dle Vašeho názoru nejzávažnější?**

Obr. 8 – Druhy domácího násilí a volba závažnosti

Dnešní populace stále nebere problém domácího násilí komplexně a neuvědomuje si, že se nejedná pouze o jedno separované násilné jednání jako je např. fyzické napadení, ale jedná se o souhrn mnoha sociálně-patologických činností. Z grafu výše vyčteme, že odpovídající pohled má pouhá pětina respondentů.

Otázka č. 15

Kdo se dopouští domácího násilí především:

O domácím násilí mezi lidmi koluje spousta mýtů a falešných tvrzení. Cílem této otázky proto bylo zjistit, zda jsou lidé těmito mýty skutečně ovlivněni. Ve společnosti vládne zkreslená představa, že násilného chování se dopouští jen určitá skupina obyvatel (sociálně slabší, nevzdělaní, psychicky labilní atd.). Zatím není nijak statisticky ani vědecky potvrzeno, že by daný faktor sám o sobě znamenal vyšší výskyt násilných osob. Respondenti tuto skutečnost potvrdili. Odpovědi jsou shrnuty v tabulce níže.

Tab. 3 – Charakteristika pachatele domácího násilí dle odpovědí respondentů

	osoby sociálně slabší	osoby s nízkým stupněm vzdělání	psychicky nevyrovnaní jedinci	je to zcela individuální	nevím
Počet respondentů	24	20	32	12	5

Otázka č. 16

Myslíte si, že se i dítě či senior může stát agresorem (pachatelem domácího násilí)?

O domácím násilí, kde senioři nebo děti vystupují jako agresoři, se velmi málo mluví. Donedávna byly ještě domácím násilí na ženách ostatní skupiny zastíněny. Zda se v této rovině posunula diskuze dál, jsem se touto otázkou snažil poskytnout odpověď.

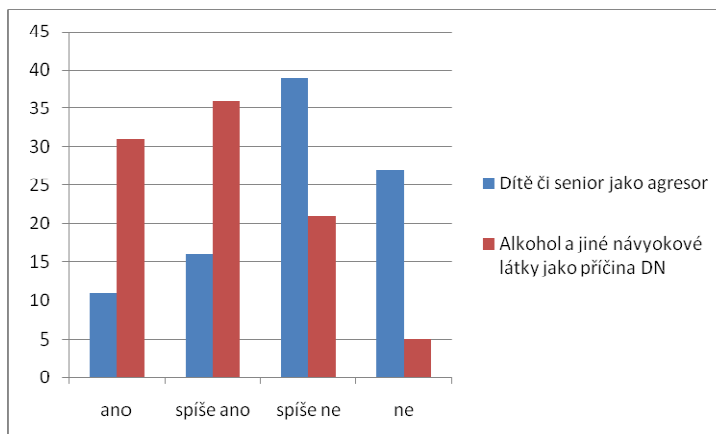
Otázka č. 17

Myslíte si, že alkohol nebo jiné návykové látky mohou být příčinou domácího násilí?

Z nedávné epidemiologické studie se zjistilo, že u zkoumaného vzorku české populace došlo nejčastěji k domácímu násilí za situace, kdy před tím oba nebo alespoň jeden z aktérů pili alkohol. Přítomnost alkoholu byla udávána u dvou třetin všech případů násilného chování. V jedné třetině případů bylo ovlivnění alkoholem popíráno. [12]

Daná studie nechala vzniknout této otázce ke zjištění, jak respondenti nahlíží na spojitosti alkoholu a dalších návykových látek a domácího násilí. Souhrnný výsledek otázek č. 16

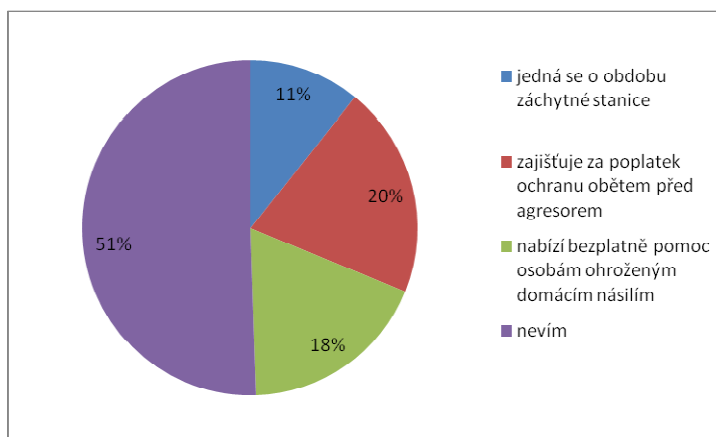
a č. 17 ve formě grafu je uveden níže.

Obr. 9 – Názor respondentů na vztah alkoholu a jiných návykových látek s domácím násilím a na otázku dětí a seniorů jako pachatelů domácího násilí

Otázka č. 18

Víte, čím se zabývá intervenční centrum?

Obr. 10 – Informovanost respondentů o IC

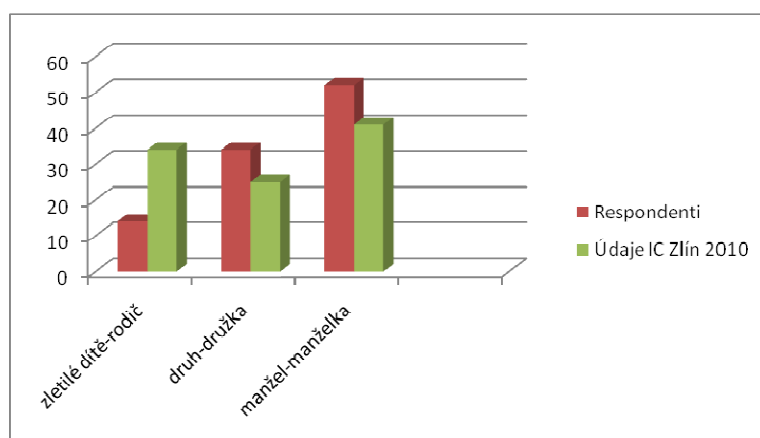
Obrázek č. 10 mluví za vše. Více než polovina všech respondentů nemá ponětí, co intervenční centrum je a čím se zabývá. Přesvědčili jsme se tak, že od roku 2007, kdy byla IC založena, stále zůstává mnoha občanům jejich potenciál v boji proti domácímu násilí skryt. Zlínský kraj, ale i ostatní kraje ČR, by se měly zamyslet nad postupy, jak tuto službu svým občanům přiblížit.

Otázka č. 19**V jakém vztahu jsou oběť a násilná osoba nejčastěji:**

Zajímavým srovnáním jsou odpovědi respondentů na určení vztahu násilné osoby a oběti se statistickými údaji Intervenčního centra Zlín za rok 2010. Aby srovnání bylo možné, byly údaje přepočítány a vyjádřeny v procentech.

Tab. 4 – Odhad respondentů na vztah mezi obětí a pachatelem domácího násilí a údaje IC Zlín za rok 2011

Vztah mezi ohroženou a násilnou osobu v %	zletilé dítě- rodič	druh- družka	manžel- manželka
Respondenti	14	34	52
Údaje IC Zlín 2010	34	25	41

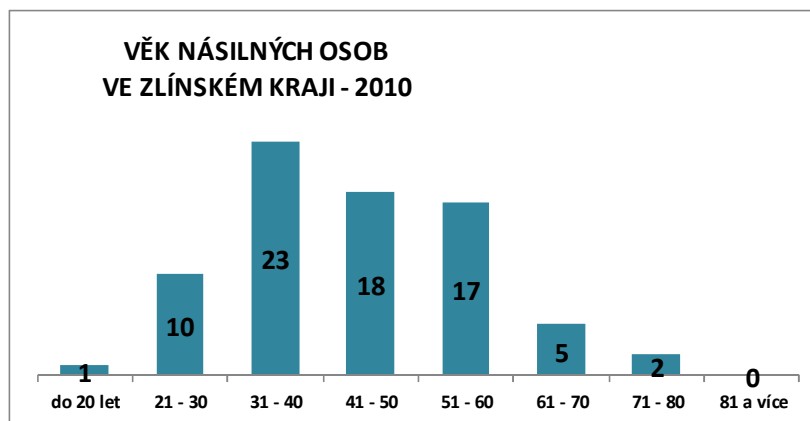
Obr. 11 – Srovnání odpovědí respondentů na otázku č. 19 a údajů IC Zlín

Otázka č. 20**Nejvyšší počet násilných osob se pohybuje v rozmezí:**

Poslední otázkou dotazníku jsem si zjišťoval, jestli respondenti dokážou správně určit věk násilných osob, opět v porovnání se statistickými údaji IC Zlín z roku 2010. Statistiky se sice každý rok mění dle konkrétních případů, ale v zásadě se dlouhodobě jedná pouze o minimální výkyvy.

Tab. 5 - Odhad respondentů na věk pachatelů domácího násilí a údaje IC Zlín za rok 2011

	do 30 let	31-50	50 a více	nevím
Počet respondentů	23	27	21	22
Počet násilných osob v roce 2010 ve ZK dle statistik IC	11	41	24	

Obr. 12 – Věk násilných osob ve Zlínském kraji v roce 2010

6 HODNOCENÍ ČINNOSTI SPRÁVNÍHO ORGÁNU PROJEDNÁVAJÍCÍHO PŘESTUPKY

Cílem tohoto hodnocení je zaměřit se na skutečný stav, jak může být situace řešena u správního orgánu projednávajícího přestupky, neboť většina skutků, které jsou hodnoceny jako domácí násilí, nenaplnuje skutkovou podstatu trestného činu, avšak může být posouzeno jako jednání přestupkové.

V případě, že je jednání posouzeno jako přestupkové, záleží na postavení osob, které se daného jednání zúčastnily. Ve většině případů se totiž jedná o osoby zákonem určené jako osoby blízké. Těmito jsou osoby v pokolení přímém, avšak také osoby, které se za osoby blízké prohlásí. K tomuto může dojít v případě, že by jedna osoba brala újmu, která by byla způsobena osobě druhé, jako újmu vlastní. Tyto osoby jsou poučeny, že pokud chtějí jednání projednat, musí v zákonné lhůtě podat návrh na jeho projednání. Tato lhůta činí tři měsíce ode dne, kdy se navrhovatel (osoba postižená daným jednáním) o tomto jednání dozví. Správní orgán projednávající přestupky nemůže z úřední povinnosti sám zahájit řízení, a to s ohledem na institut osob blízkých.

Výše uvedené již napovídá, jak takové případy dopadají. Je nasnadě se domnívat, že pokud již je věc posouzena „pouze“ jako přestupek, kde hrozí pouze uložení sankce (za slovní napadení do 5.000,- Kč, za fyzické napadení či vyhrožování do 20.000,- Kč), osoby postižené již věc dále řešit nechtějí, neboť jim toto nepřijde jako vhodné řešení jejich problému. Tyto osoby často zůstávají ve společné domácnosti a sankce, která by byla případnému viníkovi za jeho jednání uložena, by byla újmou i pro ně, neboť často tyto částky jdou poté ze společného rozpočtu. Málokdy se jedná o osoby, které po incidentu vyřeší záležitost odstěhováním se. Agresori často také své jednání ještě prohlubují, když je věc řešena u správního orgánu, neboť mají pocit ukřivdění a je jim zřejmé, že jim nehrozí takový postih, jako když by se věc řešila v trestním řízení.

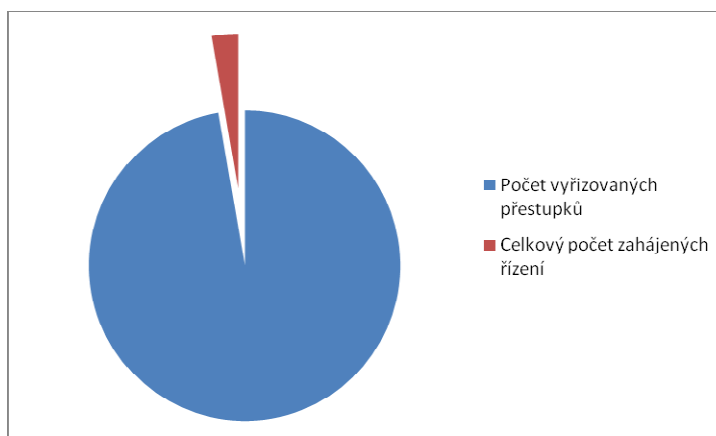
Věnujme se tedy konkrétním údajům (**Příloha P III**, v příloze chybí statistika z roku 2008, jelikož data nebyla k dispozici elektronicky a proto byla předána ústně):

V roce 2008 bylo nahlášeno u správního orgánu, na přestupkovém oddělení odboru právního Magistrátu města Zlína, celkem 211 případů, kdy bylo podezření z domácího násilí.

Všechna tato oznámení byla přijata ze strany policie. Pouze 6 případů bylo prošetřeno, kdy bylo zahájeno přestupkové řízení. Ve 2 případech bylo řízení zastaveno a pouze 4 případy byly ukončeny uložením pokuty. Z celkových 211 případů bylo 97 verbálních napadení, 130 případů bylo jednáním fyzickým. Mezi manželi bylo z celkového počtu 86 případů, mezi bývalými manželi se jednalo o 20 případů, mezi druhem a družkou došlo k 27 jednáním a dále bylo 83 případů mezi osobami blízkými, kteří nespádají do skupiny manžel/manželka, bývalý manžel/manželka a druh/družka. Nejčastěji se obětí stala žena, a to ve 129 případech. Dále pak bylo 50 případů, kdy byl poškozeným muž, 31 případů, kdy byl poškozený rodič nebo prarodič a ve 2 případech bylo poškozené dítě, či osoba zbavená způsobilosti. Muži figurovali jako agresori ve 179 případech a žena ve 34 případech.

Tab. 6 - Počet vyřizovaných přestupků v roce 2008

Počet vyřizovaných přestupků	211
Celkový počet zahájených řízení	6
Přestupky spáchané ženou	34
Přestupky spáchané mužem	179

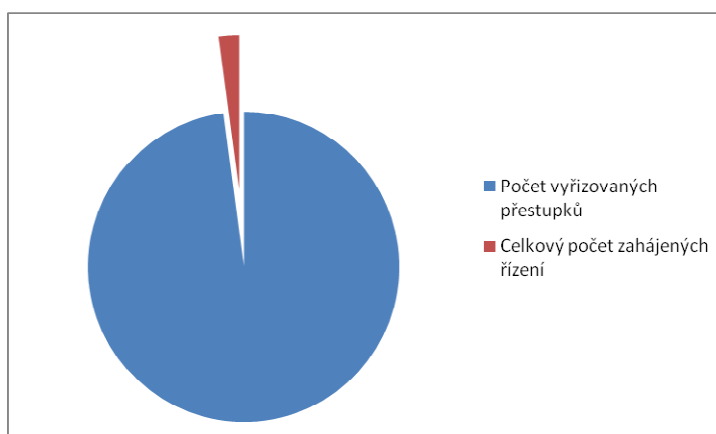
Obr. 13 – Poměr vyřizovaných přestupků a zahájených řízení v roce 2008

V roce 2009 bylo nahlášeno u správního orgánu, na přestupkovém oddělení odboru právního Magistrátu města Zlína, celkem 228 případů, kdy bylo podezření z domácího násilí. Z tohoto počtu bylo 221 případů přijato ze strany policie, 4 případy byly nahlášeny jiným orgánem (např. soudy, okresní státní zastupitelství). Pouze 5 případů bylo prošetřeno, kdy bylo zahájeno přestupkové řízení. Ve 2 případech bylo řízení zastaveno a pouze 3 případy byly ukončeny uložením pokuty. Z celkových 228 případů bylo 76 verbálních napadení,

107 případů bylo jednáním fyzickým. Mezi manželi bylo z celkového počtu 74 případů, mezi bývalými manželi se jednalo o 6 případů, mezi druhem a družkou došlo k 42 jednáním a dále bylo 61 případů mezi osobami blízkými, kteří nespádají do skupiny manžel/manželka, bývalý manžel/manželka a druh/družka. Nejčastěji se obětí stala žena, a to ve 115 případech. Dále pak bylo 28 případů, kdy byl poškozeným muž, 39 případů, kdy byl poškozený rodič nebo prarodič a v 1 případě bylo poškozené dítě, či osoba zbavená způsobilosti. Muži figurovali jako agresori ve 144 případech a žena ve 39 případech.

Tab. 7 – Počet vyřizovaných přestupků v roce 2009

Počet vyřizovaných přestupků	228
Celkový počet zahájených řízení	5
Přestupky spáchané ženou	39
Přestupky spáchané mužem	144

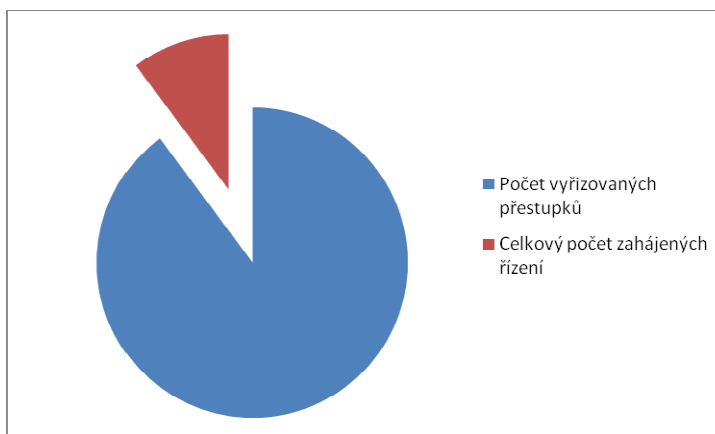
Obr. 14 - Poměr vyřizovaných přestupků
a zahájených řízení v roce 2009

V roce 2010 bylo nahlášeno u správního orgánu, na přestupkovém oddělení odboru právního Magistrátu města Zlína, celkem 264 případů, kdy bylo podezření z domácího násilí. Z tohoto počtu bylo 234 případů přijato ze strany policie, 8 případů bylo nahlášeno jiným orgánem a 16 případů bylo postoupeno orgánem činným v trestním řízení. Z tohoto bylo 30 případů prošetřeno, kdy bylo zahájeno přestupkové řízení. V 15 případech bylo řízení zastaveno a 15 případů bylo ukončeno uložením pokuty. Z celkových 264 případů bylo 85 verbálních napadení, 139 případů bylo jednáním fyzickým. Mezi manželi bylo z celkového počtu 84 případů, mezi bývalými manželi se jednalo o 27 případů, mezi druhem a družkou došlo k 30 jednáním a dále bylo 132 případů mezi osobami blízkými, kteří nespádají

do skupiny manžel/manželka, bývalý manžel/manželka a druh/družka. Dále pak bylo evidováno 6 případů, které se týkaly konfliktů mezi bývalými partnery (druh/družka). Nejčastěji se obětí stala žena, a to ve 164 případech. Dále pak bylo 60 případů, kdy byl poškozeným muž, 40 případů, kdy byl poškozený rodič nebo prarodič. V roce 2010 nebyl veden žádný případ, kdy by bylo poškozené dítě, či osoba zbavená způsobilosti. Muži figurovali jako agresori ve 205 případech a žena v 59 případech.

Tab. 8 - Počet vyřizovaných přestupků v roce 2010

Počet vyřizovaných přestupků	264
Celkový počet zahájených řízení	30
Přestupky spáchané ženou	59
Přestupky spáchané mužem	205

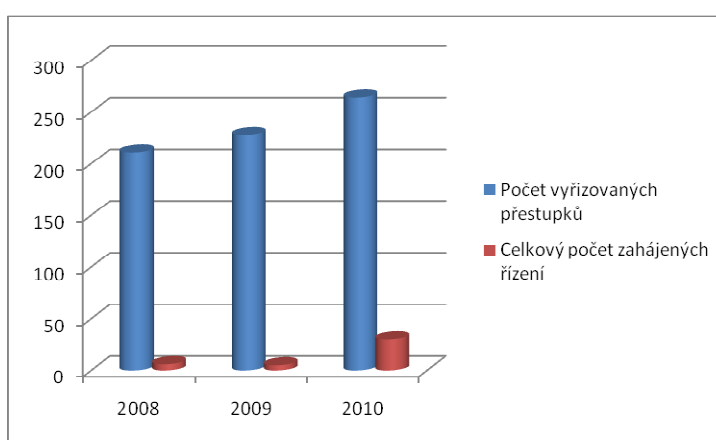
Obr. 15 - Poměr vyřizovaných přestupků
a zahájených řízení v roce 2010

Ze statistik roků 2008 – 2010 lze tedy vyčíst, že se počet přestupků páchaných mezi osobami blízkými nebo osobami žijícími ve společné domácnosti rok od roku zvyšuje. Toto je všeobecným jevem, co se týče přestupků proti občanskému soužití. Od roku 2008 do roku 2010 se zvýšil počet těchto přestupků o 53 případů. Ovšem důležité je zmínit, že oproti roků 2008 a 2009, kdy bylo řešeno 6 a 5 případů ve správním řízení, se v roce 2010 projednávalo již 30 případů, které se této problematice týkaly. Jak již bylo uvedeno v úvodu této kapitoly, ve většině případů nelze zahájit správní řízení z úřední povinnosti, neboť se jedná o osoby blízké, kdy musí být z jejich strany podán kvalifikovaný návrh.

Pokud však osoba postižená uvede, že nepovažuje útočníka za osobu blízkou, je věc zahájena z úřední povinnosti.

Tab. 9 – Celkový počet vyřizovaných přestupků a zahájených řízení v letech 2008 - 2010

	2008	2009	2010
Počet vyřizovaných přestupků	211	228	264
Celkový počet zahájených řízení	6	5	30

Obr. 16 - Celkový počet vyřizovaných přestupků a zahájených řízení v letech 2008 - 2010

V čem je zřejmý posun v aktivitě osob postižených, které samy chtějí záležitosti řešit u správního orgánu projednávajícího přestupky? Dalo by se říci, že je větší důvěra v orgány projednávající přestupky, a to i přesto, že tyto mohou uložit „pouze“ pokutu za dané protiprávní jednání. Tomuto však ve většině případů předchází vykazání agresora z místa bydliště, proto jsou osoby postižené daným jednáním klidnější a odhodlanější, neboť na ně není vyvíjen nátlak agresorem v místě bydliště. Podpora osob postihnutým domácím násilím je rozvíjena ze strany policie, orgánů státní správy, intervenčních center a různých poraden, což se odráží na aktivitě samotných napadených, co se řešení týče.

Příklady z praxe (z důvodu neveřejnosti řízení a citlivosti případů nelze sdělit bližší informace, než ty, které byly v příkladech uvedeny):

1. příklad

Příběh: Žena středního věku byla dlouhodobě vystavována psychickému a fyzickému napadání manželem. Děti se již v místě bydliště dlouhodobě nezdržovaly, dojížděly do místa bydliště sporadicky. Žena, která byla omezována v běžném užívání domu, byla jí odebírána finanční hotovost, měla omezený přísun potravin a nemohla se stýkat s okolím ani rodinou, se po dobu pěti let nezmínila o týrání, kterému byla vystavována. Po jednom z incidentů, kdy byla fyzicky napadena manželem, byla viděna dětmi, které měly podezření, že je jejich matka vystavována domácímu násilí. Bez rozmyšlení kontaktovaly orgány policie, intervenční centrum a začaly matce pomáhat z této situace. Manžel napadené byl vykázán z místa bydliště a bylo proti němu zahájeno trestní řízení, kdy byly činěny úkony ze strany orgánů činných v trestním řízení. V průběhu řízení se žena ohradila s tím, že se jí manžel snaží pomoci a svým jednáním se jí snaží chránit před okolím a svedla vinu na sebe, že trpí depresemi a je výbušné povahy, tudíž si takovéto jednání zaslouží a tímto je „chráněna“ před svými stavy. Trestní řízení muselo být zastaveno, neboť posouzením všech skutečností bylo zjištěno, že nebyla naplněna skutková podstata trestného činu. Spis byl postoupen správnímu orgánu projednávajícímu přestupky s tím, že sice nebyla naplněna skutková podstata trestného činu, avšak jednání podezřelého by mohlo být posouzeno jako jednání přestupkové. Poté, co správní orgán projednávající přestupky obdržel spisový materiál, byla kontaktována oznamovatelka, která měla možnost v zákonné lhůtě podat návrh na projednání přestupku proti občanskému soužití. Řízení nemohlo být zahájeno, neboť byla žena vůči podezřelému osobou blízkou ze zákona. Žena uvedla, že věc řešit nechce a správnímu orgánu nezbylo než po uplynutí zákonné lhůty věc odložit, neboť nebyl ve lhůtě podán návrh na projednání. Správní orgán neměl žádné zákonné možnosti, jak věc řešit a ženě případně pomoci, neboť tato jediná měla právo rozhodnout o tom, jak bude věc řešena.

Hodnocení: Žena si rozhodla o tom, jak daná věc bude či nebude řešena. Měla na to zákonné právo. Jak však bude situace dále? Postačovalo šetření ve věci zahájeného trestního řízení, či bude agresivita manžela stupňována posílena tím, že se „stejně nic nestane“?

To v současné době nelze říci, neboť se jedná o záležitost, která byla projednávána v roce 2010. Doporučení však je takové, že pokud už dlouhodobě docházelo k týrání osoby ve společné domácnosti, bude toto zřejmě pokračovat dále a je třeba to řešit všemi možnými způsoby, aby k tomuto nedocházelo, neboť nemusí takovéto jednání skončit „pouze“ u několika modřin a nedobrovolného „domácího vězení“.

2. Příklad

Příběh: Padesátiletá žena bydlící ve společné domácnosti, bývalým manželem a jejich dvěma dcerami, byla napadena bývalým manželem. Jedna z dcer mentálně postižená, obě dcery plnoleté. Bývalý manžel požíval alkoholické nápoje a dlouhodobé slovní napadání v jednom případě zakončil tím, že pod vlivem alkoholu začal fyzicky napadat žducháním bývalou manželku. Aktérky přivolaly policii, po jejímž příjezdu muž v jednání nezanechal, naopak ještě své jednání zesílil tím, že vzal v domě kuchyňský nůž a s tímto šel proti bývalé manželce a svým dcerám se slovy „já ty tři podřežu“. Hlídkou policie byl zatčen a vzat do vazby, kdy zde hrála roli notná dávka alkoholu, kterou muž požil. Ze strany policie bylo zhodnoceno, že jednání muže nenaplnilo skutkovou podstatu trestného činu, proto byl po vystřízlivění propuštěn a vrátil se zpět ke své rodině. Věc byla bez dalších opatření postoupena správnímu orgánu projednávajícímu přestupky k dalšímu řešení ve věci. Dcery byly poučeny ve věci návrhových přestupků, neboť byly s agresorem ze zákona osobami blízkými. Bývalá manželka již nebyla za zákona osobou blízkou a toto taktéž u policie neprohlásila, proto pouze věc jejího napadení byla správním orgánem zahájena, a to z úřední povinnosti. Správní orgán zahájil správní řízení ve věci podezření ze spáchání přestupku proti občanskému soužití, kdy nařídil ústní jednání. Ještě před konáním ústního jednání byl správní orgán informován o tom, že obviněný z přestupku zemřel. Řízení proto bylo zastaveno.

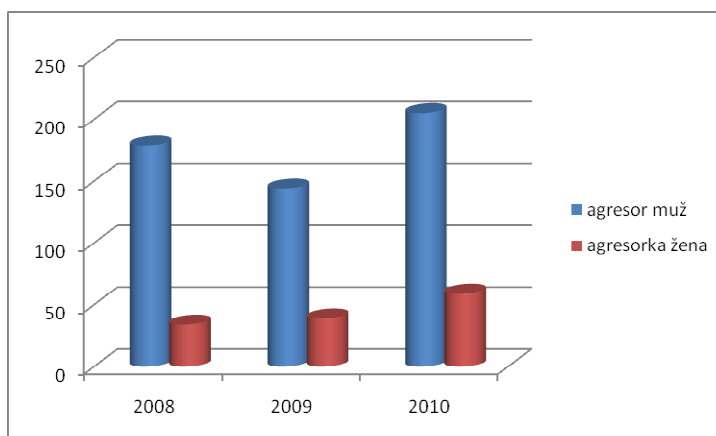
Hodnocení: Jaké by asi bylo pokračování jednání agresora, který ohrožoval svou bývalou manželku a dcery, kdy jedna z těchto byla mentálně postiženou, kdyby nezemřel? Bylo dostačující, že byl muž vzat do vazby a po vystřízlivění propuštěn, bez toho aniž by byl z místa bydliště vykázán? Jistě se shodneme na tom, že pokud je někdo ohrožován v místě bydliště nožem, kdy je mu vyhrožováno, a to za přítomnosti mentálně postižené osoby, která nemá mnoho možností, jak se agresorovi bránit, neměl by být agresor propuštěn, bez toho aniž by mu byl znemožněn návrat do místa bydliště. V tomto případě se bohužel

nešťastím vyřešila situace agresora ohrožujícího tři ženy, kdy dvě z toho byly jeho vlastní dcery. Jak by asi probíhal další život v této rodině, kdyby se tato nešťastná událost nestala? S ohledem na sklony muže k požívání alkoholu a jeho agresivnímu chování se dá předpokládat, že by se situace opakovala a nemusela by zůstat „jen“ u vyděšení třech žen, ale mohla by tato situace skončit mnohem závažněji. Vždyť použití zbraně je známkou opravdového ohrožení. Možná tato nešťastná událost zachránila život těmto třem ženám, nebo aspoň některé z nich.

Vzhledem k tomu, že je vyšší míra agresivity ze strany mužů, byly vybrány příklady, ve kterých jako agresori figurují muži, kteří se dopouštěli domácího násilí na ženách. Poměr mužů a žen, kteří se dopouštěli domácího násilí na osobách blízkých nebo osobách žijících ve společné domácnosti, si přiblížíme v následující tabulce a grafu.

Tab. 10 – Počty agresorů v letech 2008 – 2010
rozdělených dle pohlaví

	2008	2009	2010
agresor muž	179	144	205
agresorka žena	34	39	59

Obr. 17 - Počty agresorů v letech 2008 – 2010
rozdělených dle pohlaví

7 INTERVENČNÍ CENTRUM ZLÍN

Intervenční centrum poskytuje sociální poradenství, krizovou intervenci, zprostředkovává kontakty s dalšími odbornými službami (psychologické, psychiatrické, zdravotnické, právnické, azylové bydlení, aj.). Nabízí pomoc při sestavování bezpečnostního plánu

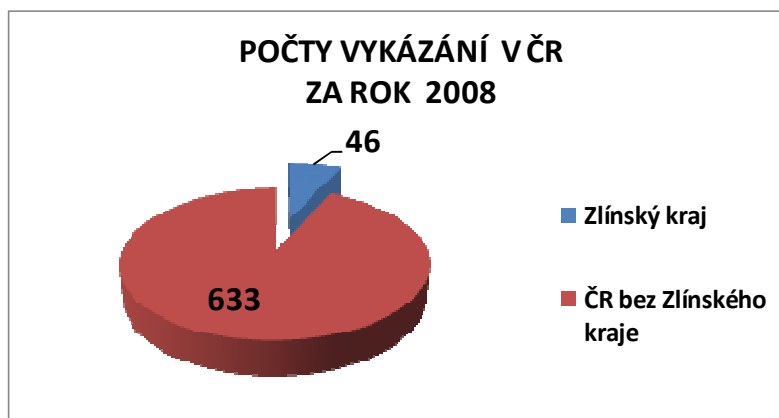
(Příloha P II) a veškeré služby Intervenčního centra jsou poskytovány bezplatně, k poskytnutí služby není nutné žádné doporučení.

Intervenční centra zajišťují pomoc ohroženým osobám v konkrétních případech domácího násilí. Koordinují spolupráci a vzájemnou informovanost mezi intervenčními centry, poskytovali jiných sociálních služeb, orgány sociálně právní ochrany dětí, obcemi, útvary policie České republiky, obecní policie a ostatními orgány veřejné správy.

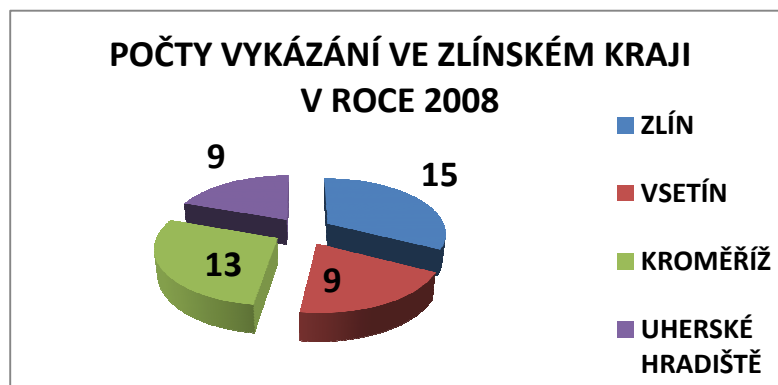
Cílovou skupinou jsou osoby, které se dostaly do nepříznivé sociální situace vlivem domácího násilí. Jsou to osoby ohrožené nebo již vystavené psychickému, fyzickému, sexuálnímu či ekonomickému domácímu násilí. Věkovou strukturu uživatelů služby tvoří osoby starší 18 let, muži i ženy.

Cílem intervenčního centra je zajistit účinnou pomoc osobám ohroženým domácím násilím, případně působit i preventivně nebo alespoň zmírňovat důsledky tohoto společensky nežádoucího jevu, napomoci uživateli vyřešit jeho nepříznivou životní situaci, motivovat jej k zajištění vlastního bezpečí a vlastní aktivitě tak, aby se mohl vrátit k běžnému způsobu života. Důležitou součástí činnosti je i zvýšení informovanosti veřejnosti o domácím násilí a možné pomoci ohrožené osobě domácím násilím, zajištění spolupráce a vzájemné informovanosti mezi organizacemi a institucemi, které spolupracují při pomoci osobám ohrožených domácím násilím. Neboť Intervenční centrum ve Zlíně poskytuje služby s důrazem na zachování lidské důstojnosti klienta a zajištění dodržování lidských práv a služeb, kdy je však přihlíženo k individuálním potřebám uživatelů. [26]

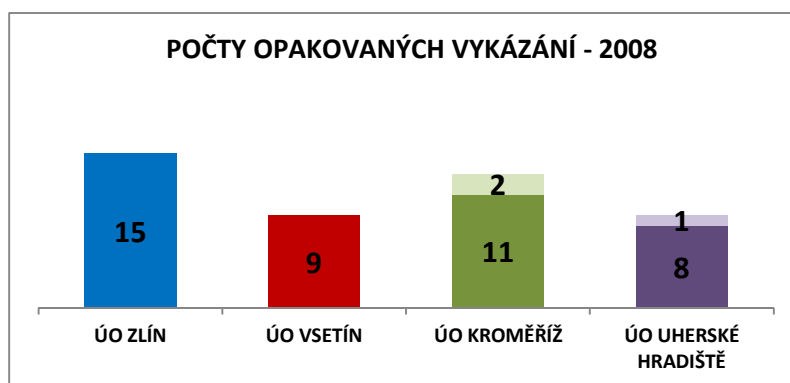
7.1 Zhodnocení statistických údajů Intervenčního centra Zlín

Obr. 18 – Počty vykázaní v ČR za rok 2008 [26]

Obr. 19 – Počty vykázaní ve Zlínském kraji v roce 2008 [26]

Obr. 20 – Počty opakovaných vykázaní v roce 2008 [26]

Za rok 2008 bylo z celorepublikového počtu 679 případů 46 případů ze Zlínského kraje. Z těchto 46 případů bylo celých 15 v městě Zlín, což bylo ve srovnání měst Zlín, Vsetín, Kroměříž a Uherské Hradiště, nejvíce. Avšak jak vyplývá ze statistik Intervenčního centra Zlín, tyto případy vykázaní byly první, nejednalo se o opakovaná vykázaní agresora

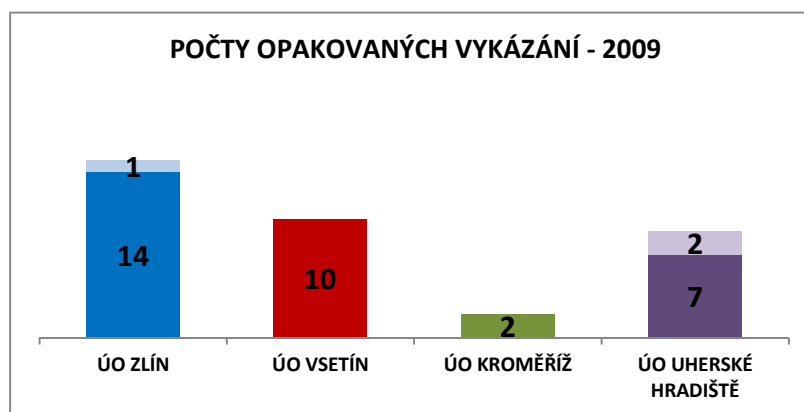
z místa bydliště. Je nasnadě se domnívat, že nedocházelo k opakovaným vykázaním agresora za místa bydliště, neboť se jednalo o jednorázové incidenty. Toto by však bylo závadnější, neboť z praxe je zřejmé, že osoby ohrožené domácím násilím často tak trpí samotným projednáváním a šetřením dané věci, že již poté nechtějí takovým zásadním způsobem řešit svůj problém, proto raději tyto situace ponechávají osudu a doufají, že se tyto již nebudou opakovat.

Obr. 21 – Počty vykázaní v ČR za rok 2009 [26]

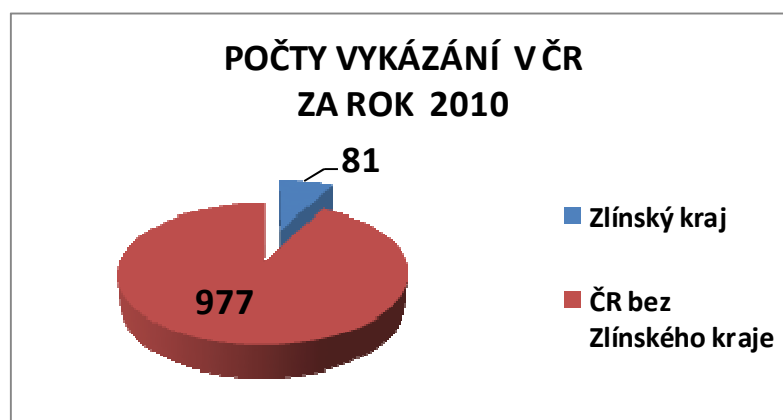

Obr. 22 – Počty vykázaní ve Zlínském kraji v roce 2009 [26]

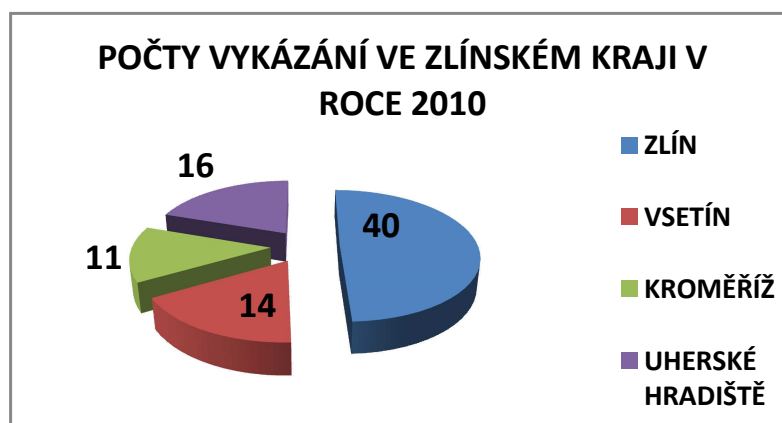

Obr. 23 – Počty opakovaných vykázaní v roce 2009 [26]

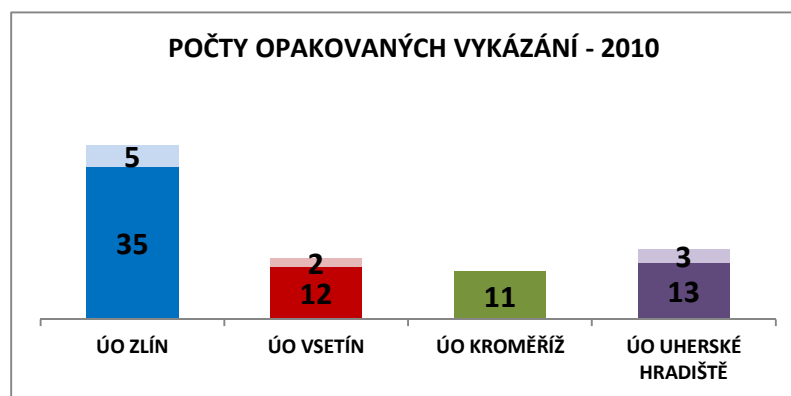
Za rok 2009 bylo z celorepublikového počtu 753 případů 36 případů ze Zlínského kraje. Z těchto 36 případů bylo celých 15 v městě Zlín, což bylo ve srovnání měst Zlín, Vsetín, Kroměříž a Uherské Hradiště, opět nejvíce. Již došlo i k opakovanému vykázaní ve Zlíně, a to v jednom případě. I když se celorepublikově zvýšil počet případů domácího násilí, a to o 74 případů, ve Zlínském kraji došlo k poklesu těchto případů o celých 10. Ve Zlíně zůstal počet případů domácího násilí stejný jako v roce předcházejícím. Výrazný pokles tedy byl způsobem snížením počtu případů domácího násilí v Kroměříži, kde navíc nedošlo ani k opakovanému vykázaní z místa bydliště. I když je počet případů domácího násilí ve Zlíně pořád nejvyšší ve Zlínském kraji, jen ta skutečnost, že tato situace nebyla meziročně zhoršena, bylo v hodnocení tohoto stavu pozitivním. Samozřejmě by bylo nejlepším stavem, kdyby se počet případů domácího násilí snižoval, případně byl tento stav nulovým, což ovšem nelze v současné době předpokládat.

Obr. 24 – Počty vykázaní v ČR za rok 2010 [26]

Obr. 25 – Počty vykázaní ve Zlínském kraji
v roce 2010 [26]

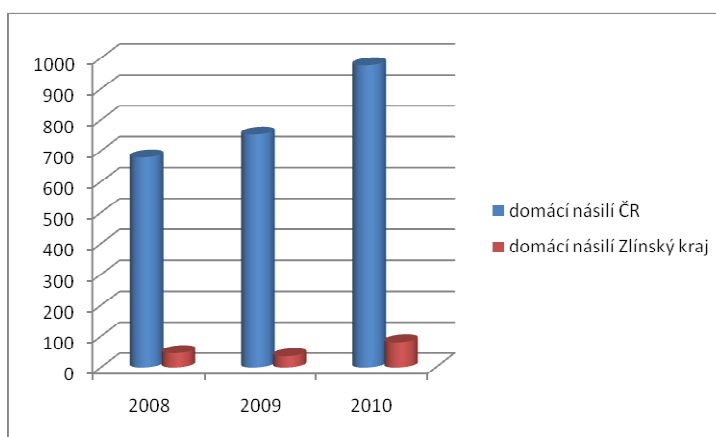
Obr. 26 – Počty opakovaných vykázaní v roce 2010 [26]

Za rok 2010 bylo z celorepublikového počtu 977 případů 81 případů ze Zlínského kraje. Z těchto 81 případů bylo celých 40 v městě Zlín, což bylo ve srovnání měst Zlín, Vsetín, Kroměříž a Uherské Hradiště, nejvíce, a to s velmi velkým rozdílem. Již došlo i k opakovanému vykázaní ve Zlíně, a to v 5 případech. Celoročně se rapidně zvýšil počet případů domácího násilí, kdy ve Zlínském kraji tento počet se odrazil i v počtu případů ve Zlíně. Zatímco v letech 2008 a 2009 nedosahoval v poměru vůči Zlínskému kraji počet Zlínských případů ani jeho poloviny, v roce 2010 již bezmála dosáhl plných 50 %. Došlo k navýšení opakovaných vykázaní ve Zlíně, což je alarmující, neboť ve srovnání s rokem 2009 došlo k navýšení celkového počtu případů o 45 a ve 4 případech se jednalo o opakující se jednání. Toto lze vysvětlit všeobecně tím, že míra agresivity lidí vzrůstá a bohužel

se to promítá i do této oblasti, která je velmi citlivá a zvyšování těchto počtů není rozhodně ničím pozitivním.

Tab. 11 – Domácí násilí v ČR a ve Zlínském kraji

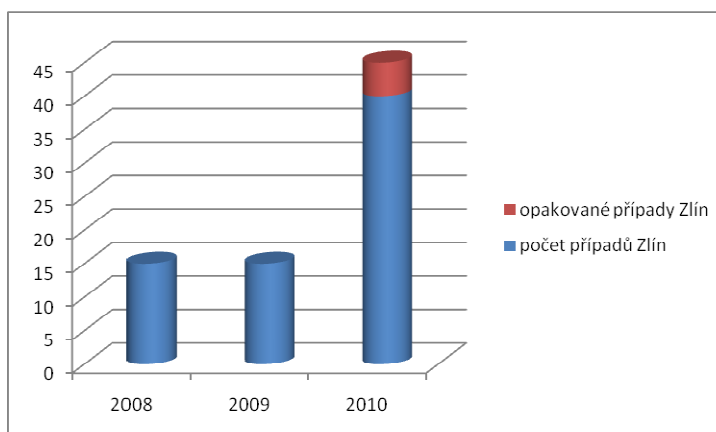
	2008	2009	2010
domácí násilí ČR	679	753	977
domácí násilí Zlínský kraj	46	36	81

Obr. 27 – Srovnání počtu případů domácího násilí v ČR a ve Zlínském kraji v letech 2008 – 2010

Tab. 12 – Počet případů domácího násilí ve Zlíně a jejich opakování v letech 2008 - 2010

	2008	2009	2010
počet případů Zlín	15	15	40
opakované případy Zlín	0	0	5

Obr. 28 - Počet případů domácího násilí ve Zlíně a jejich opakování v letech 2008 - 2010

V celém počtu případů, které byly Intervenčním centrem zaznamenány, je velmi vysoký počet domácností postižených domácím násilím, kde jsou nezletilé děti. Toto by mělo být impulsem pro účastníky domácího násilí, aby opravdu neodkládali řešení tohoto problému, pro okolí těchto domácností, které často zavírají oči před tímto problémem z různých důvodů, ale taktéž pro instituce, které mohou tuto záležitost řešit, aby tyto případy byly prošetřovány důkladněji a s co nejlepšími výstupy, které by zamezily nebo aspoň omezily opakování či gradování protiprávního jednání.

Tab. 13 – Počet domácností při vykazání s nezletilými dětmi a počet těchto dětí v letech 2008 - 2010

	2008	2009	2010
Počet domácností při vykazání s nezletilými dětmi	21	21	43
Počet dětí v těchto domácnostech	32	37	76

Z níže uvedené tabulky nám vyplývá, že opravdu vysokým faktorem vlivu na protiprávní jednání, které má znaky domácího násilí, je alkohol. Většina případů domácího násilí je pod vlivem alkoholu agresora, který ztrácí zábrany, neuvědomuje si své jednání, nebo tímto je u něj prohloubena jeho agrese.

Tab. 14 – Počet vykazání, kde hrála roli závislost – alkohol/droga v letech 2008 - 2010

	2008	2009	2010
Počet vykazání, kde hrála roli závislost – alkohol/droga	38 (38/0)	24 (24/0)	66 (63/3)

ZÁVĚR

V teoretické části práce jsem se pokusil shrnout ty nejdůležitější informace o domácím násilí, tak aby po jejím přečtení bylo pro čtenáře jednodušší se v problematice domácího násilí orientovat. Byl vytvořen teoretický základ pro část praktickou, která na předchozí část logicky navazuje. V rámci praktické části proběhlo dotazníkové šetření, vymezení a komparativní srovnání činnosti správního orgánu projednávajícího přestupky a činnosti Intervenčního centra Zlín. Z výsledků dotazníku lze souhrnně usuzovat, že dnešní společnost není stále v dostatečné míře informována o oblasti domácího násilí a zůstávají zde velké nedostatky. Myslím si, že 60 % občanů, kteří odpověděli špatně na znalostní otázky, neznali správnou odpověď nebo označili v otázkách možnost „nevím“, je postačující potenciál k další osvětě, které nebude v této oblasti vzhledem k závažnosti problému zřejmě nikdy dost. Organizace a instituce, které se zabývají tematikou domácího násilí a ochrany jeho obětí, by se měly zaměřit především na prevenci domácího násilí. Jak se říká, základem je rodina, která by měla být harmonická, ochraňující a pečovat o zdravý růst dítěte nejen po fyzické stránce, ale také aby z něj vyrostl psychicky vyrovnaný a stabilní jedinec. Pokud ale ve své roli ochránitele a učitele rodina selhává, musí prázdné místo vyplnit společnost. Stálo by proto, dle mého názoru, za zvážení zavést problematiku domácího násilí do učiva na základních školách v rámci občanské či rodinné výchovy. Aby však mohla výuka takové tematiky probíhat efektivně tak, aby se případně mohlo odhalit špatné zacházení rodičů, musí ve třídě panovat uvolněná atmosféra, bez jakéhokoli napětí mezi žáky. Jsem si vědom, že takové příznivé klima není možné zajistit místně rovnoměrně a stoprocentně, protože záleží na individuálním přístupu učitele k žákům. Jelikož až 51 % všech dotazovaných uvedlo, že se o problematice domácího násilí dozvěděli z médií, mohla by se právě ta stát dalším možným a účinným způsobem jak zlepšit podvědomí o domácím násilí a informovanost společnosti. Prvotním cílem by se měla stát propagace intervenčních center, jelikož pouhých 18 % respondentů vědělo, že intervenční centra existují a jaké je jejich náplň činnosti. Díky hodnocení činnosti správního orgánu a intervenčního centra jsem se v práci přiblížil více praxi. Zde nezůstává mnoho prostoru pro inovace, jelikož v obou případech, jak během přestupkového řízení správního orgánu nebo při spolupráci s intervenčním centra, hraje hlavní roli oběť samotná a záleží na ní rozhodnutí, jak bude svou situaci řešit. Bohužel existuje v ČR legislativní rámec pro výše uvedenou problematiku natolik složitý, že týranou osobu za určitou dobu opustí odhodlání bránit se.

SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

Literatura:

- [1] BURIÁNEK, Jiří, et al. *Domácí násilí : násilí na mužích a seniorech.*, Vyd. 1. Praha/Kroměříž : Triton, 2006. 108 s. ISBN 80-7254-914-6.
- [2] BUSKOTTE, A. *Z pekla ven : Žena v domácím násilí.* 1. vyd. Brno : Computer Press, 2008. 176 s. ISBN 978-80-251-1786-6.
- [3] CONWAYOVÁ, Helen L. *Domácí násilí : Příručka pro současné i potenciální oběti se zákonem č.135/2006 Sb. platným od 1. ledna 2007.* 1.vydání. Praha : Albatros nakladatelství, 2007. 160 s. ISBN 978-80-00-01550-7.
- [4] ČÍRTKOVÁ, Ludmila. *Moderní psychologie pro právníky : Domácí násilí, stalking, predikce násilí.* Vyd. 1. Praha : Grada Publishing , 2008. 160 s. ISBN 978-80-247-2207-85.
- [5] MARVÁNOVÁ-VARGOVÁ, Branislava; POKORNÁ, Dana; TOUFAROVÁ, Marie. *Partnerské násilí.* Praha : LINDE nakladatelství, 2008. 160 s. ISBN 978-80-86131-76-4.
- [6] MÜLLER, Lutz; MÜLLER, Anette. *Slovník analytické psychologie.* Vyd. 1. Praha : Portál, 2006. 496 s. ISBN 80-7178-863-5.
- [7] PONĚŠICKÝ, J. *Agrese, násilí a psychologie moci.* 1. vyd. Praha : Triton, 2004. 226 s. ISBN 80-7254-593-0.
- [8] SPURNÝ, Joža. *Psychologie násilí : o psychologické podstatě násilí, jeho projevech a způsobech psychologické obrany proti němu.* Joža Spurný. Vyd. 1. Praha : Eurounion, 1996. 134 s. ISBN 80-85858-30-4.
- [9] VANÍČKOVÁ, Eva. *Interpersonální násilí na dětech.* Vyd. 1. Praha : Úřad vlády v rámci vládní kampaně Stop násilí na dětech, 2009. 40 s. ISBN 978-80-7440-001-8.
- [10] WINKLER, Jiří; PETRUSEK, Miloslav. *Velký sociologický slovník.* Vyd. 1. Praha : Karolinum, 1997. 598 s. ISBN 80-7184-164-1.

Elektronické zdroje:

- [11] *Bílý kruh bezpečí* [online]. 21.04.2007 [cit. 2011-04-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.bkb.cz/index.php>>.
- [12] *Deník veřejné správy* [online]. [cit. 2011-05-12]. Domácí násilí a alkohol. Dostupné z WWW: <<http://denik.obce.cz/clanek.asp?id=6156676>>.
- [13] *Domácí násilí na seniorech* [online]. 2010 [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <<http://domaci-nasili-seniori.sije.cz/>>.
- [14] *Domestic violence against women and girls. In Domestic Violence* [online]. Siena : Arti Grafiche Ticci, 2000 [cit. 2011-04-02]. Dostupné z WWW: <<http://www.unicef-irc.org/publications/pdf/digest6e.pdf>>. ISSN 102-3528.
- [15] Dotazník. *In Wikipedia : the free encyclopedia* [online]. St. Petersburg (Florida) : Wikipedia Foundation, , last modified on 1.2.2011 [cit. 2011-05-15]. Dostupné z WWW: <<http://cs.wikipedia.org/wiki/Dotazník>>.
- [16] HANUŠOVÁ, Jaroslava. *VIOD* [online]. Praha : Vzdělávací institut ochrany dětí, 2006 [cit. 2011-04-16]. Násilí na dětech - syndrom CAN. Dostupné z WWW: <<http://www.viod.cz/editor/assets/download/publikace/nasili.pdf>>. ISBN 80-86991-78-4.
- [17] *Interdisciplinární tým města Brna pro oblast domácího násilí* [online]. 2009 [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.idtbrno.cz/>>.
- [18] *Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím* [online]. 2009 [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <<http://www.domacinasili-ic.cz/>>.
- [19] *Ministerstvo práce a sociálních věcí* [online]. [cit. 2011-05-12]. Intervenční centra. Dostupné z WWW: <<http://www.mpsv.cz/cs/4228>>.
- [20] *Muži a domácí násilí* [online]. 2011 [cit. 2011-04-15]. Dostupné z WWW: <<http://www.nasilinamuzich.cz/informace/>>.
- [21] *NICM* [online]. [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.icm.cz/>>.
- [22] *Občanská společnost : návod k použití* [online]. 2003 [cit. 2011-04-14]. Dostupné z WWW: <<http://www.obcan.ecn.cz/index.shtml?apc=h---1->>.

- [23] *Občanské sdružení ROSA* [online]. 2010 [cit. 2011-04-11]. Sociologická sonda klientek o.s. ROSA a jejich dětí za rok 2009. Dostupné z WWW: http://www.rosa-os.cz/fileadmin/rosa/statistika_ROSA_za_2009.pdf
- [24] *Persefona* [online]. [cit. 2011-04-12]. Bílá místa v péči o oběti domácího násilí. Dostupné z WWW: http://www.persefona.cz/download/analyza_bila_mista.pdf.
- [25] *Persefona* [online]. 2008 [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <http://www.persefona.cz/>.
- [26] *Poradna pro rodinu, manželství a mezilidské vztahy* [online]. 2011 [cit. 2011-04-15]. Dostupné z WWW: <http://www.poradnazlin.cz/poradna/index.htm>.
- [27] *ROSA* [online]. [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <http://www.rosa-os.cz/>.
- [28] *Stop násilí* [online]. 2007 [cit. 2011-05-12]. Dostupné z WWW: <http://www.stopnasili.cz/>.
- [29] VERNER, Michal . *Týden.cz* [online]. 18.1.2011 [cit. 2011-05-14]. Doprava. Dostupné z WWW: http://www.tyden.cz/rubriky/domaci/doprava/nejcasteji-bouraji-opilci-ze-zlinskeho-kraje_191491.html.
- [30] *Wikipedie* [online]. [cit. 2011-05-12]. Feminismus. Dostupné z WWW: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Feminismus><http://cs.wikipedia.org/wiki/Dotazník>
- [31] *World Health Organization* [online]. [cit. 2011-03-26]. What we publish. Dostupné z WWW: <http://www.euro.who.int/en/what-we-publish>

Příspěvky ve sborníku:

- [32] Linková, M. „Domácí násilí: genderová perspektiva“. In: Pikálková, S.: *Mezinárodní výzkum násilí na ženách – Česká republika/2003: příspěvek k sociologickému zkoumání násilí v rodině*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2004. S. 23 – 32.

Právní předpisy:

- [33] Usnesení předsednictvy ČNR č. 2/1993 Sb., o vyhlášení Listiny základních práv a svobod jako součásti ústavního pořádku České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- [34] Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky, ve znění pozdějších předpisů
- [35] Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník, ve znění pozdějších předpisů
- [36] Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů
- [37] Zákon č. 218/2009 Sb., kterým se mění zákon č. 99/1963 Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů a některé další zákony, ve znění pozdějších předpisů
- [38] Zákon č. 359/1999 Sb., o sociálně právní ochraně dětí, ve znění pozdějších předpisů

SEZNAM POUŽITÝCH SYMBOLŮ A ZKRATEK

aj.	A jiné.
atd.	A tak dále.
cit.	Citováno.
č.	Číslo.
čl.	Článek.
ČR	Česká republika.
ČSÚ	Český statistický úřad.
IC	Intervenční centrum
např.	Například.
obr.	Obrázek.
OSN	Organizace spojených národů.
popř.	Popřípadě.
s.	Strana.
Sb.	Sbírka.
tab.	Tabulka.
tj.	To jest.
tzv.	Takzvaný.

SEZNAM OBRÁZKŮ

Obr. 1 – Rozdělení respondentů dle pohlaví.....	37
Obr. 2 - Rozdělení respondentů dle věku	37
Obr. 3 – Rozdělení respondentů dle okresů.....	38
Obr. 4 – Rozdělení respondentů dle rodinného stavu.....	39
Obr. 5 – Rozdělení respondentů dle počtu dětí.....	39
Obr. 6 – Kde by respondenti hledali pomoc jako oběť domácího násilí	40
Obr. 7 – Grafické vyjádření zdroje informací.....	42
Obr. 8 – Druhy domácího násilí a volba závažnosti.....	43
Obr. 9 – Názor respondentů na vztah alkoholu a jiných návykových látek s domácím násilím a na otázku dětí a seniorů jako pachatelů domácího násilí.....	45
Obr. 10 – Informovanost respondentů o IC	45
Obr. 11 – Srovnání odpovědí respondentů na otázku.....	46
Obr. 12 – Věk násilných osob ve Zlínském kraji v roce 2010.....	47
Obr. 13 – Poměr vyřizovaných přestupků	49
Obr. 14 - Poměr vyřizovaných přestupků	50
Obr. 15 - Poměr vyřizovaných přestupků.....	51
Obr. 16 - Celkový počet vyřizovaných přestupků a zahájených	52
Obr. 17 - Počty agresorů v letech 2008 – 2010	55
Obr. 18 – Počty vykázaní v ČR za rok 2008 [26].....	57
Obr. 19 – Počty vykázaní ve Zlínském kraji v roce 2008 [26].....	57
Obr. 20 – Počty opakovaných vykázaní v roce 2008 [26].....	57
Obr. 21 – Počty vykázaní v ČR za rok 2009 [26].....	58
Obr. 22 – Počty vykázaní ve Zlínském kraji v roce 2009 [26].....	58
Obr. 23 – Počty opakovaných vykázaní v roce 2009 [26].....	59
Obr. 24 – Počty vykázaní v ČR za rok 2010 [26].....	59
Obr. 25 – Počty vykázaní ve Zlínském kraji	60
Obr. 26 – Počty opakovaných vykázaní v roce 2010 [26].....	60
Obr. 27 – Srovnání počtu případů domácího násilí v ČR.....	61
Obr. 28 - Počet případů domácího násilí ve Zlíně a jejich opakování v letech 2008 - 2010.....	62

SEZNAM TABULEK

Tab. 1 – Jak se respondenti dozvěděli o domácím násilí.....	41
Tab. 2 – Co znamená domácí násilí dle respondentů	42
Tab. 3 – Charakteristika pachatele domácího násilí dle odpovědí respondentů.....	44
Tab. 4 – Odhad respondentů na vztah mezi obětí a pachatelem domácího násilí a údaje IC Zlín za rok 2011	46
Tab. 5 - Odhad respondentů na věk pachatelů domácího násilí a údaje IC Zlín za rok 2011	47
Tab. 6 - Počet vyřizovaných přestupků v roce 2008.....	49
Tab. 7 – Počet vyřizovaných přestupků v roce 2009	50
Tab. 8 - Počet vyřizovaných přestupků v roce 2010.....	51
Tab. 9 – Celkový počet vyřizovaných přestupků a zahájených.....	52
Tab. 10 – Počty agresorů v letech 2008 – 2010.....	55
Tab. 11 – Domácí násilí v ČR a ve Zlínském kraji.....	61
Tab. 12 – Počet případů domácího násilí ve Zlíně a jejich opakování v letech 2008 - 2010	61
Tab. 13 – Počet domácností při vykazání s nezletilými dětmi	62
Tab. 14 – Počet vykazání, kde hrála roli závislost – alkohol/droga	62

SEZNAM PŘÍLOH

- PI Dotazník
- PII Bezpečnostní plán pro osoby ohrožené domácím násilím
- PIII Statistika počtu přestupků za rok 2009 a 2010 s legendou

DOTAZNÍK na téma domácí násilí

Vážení respondenti,

do rukou se Vám dostal krátký dotazník na téma domácí násilí. Prosim Vás o chvíli Vašeho času na jeho vyplnění.

Dotazník je zcela anonymní a zpracovaná data budou sloužit pouze k účelům bakalářské práce.

Z nabízených variant vždy zakroužkujte pouze jednu správnou odpověď, nebo odpověď, která je Vám nejbližší.

1. **Jste žena či muž?**
 - a) žena
 - b) muž

2. **Kolik je Vám let?**
 - a) do 20 let
 - b) 21 – 30 let
 - c) 31 – 45let
 - d) 46 – 64 let
 - e) 65 a více

3. **Uveďte okres svého bydliště:**
 - a) Zlín
 - b) Vsetín
 - c) Uherské Hradiště
 - d) Kroměříž
 - e) jiný

4. **Uveďte Váš rodinný stav:**
 - a) svobodný
 - b) vdaná/ženatý
 - c) rozvedená(ý)
 - d) vdova/vdovec

5. **Kolik máte dětí?**
 - a) Nemám děti
 - b) Jedno dítě
 - c) Dvě děti
 - d) Tři a více

6. Stali jste se někdy Vy nebo někdo z Vašich blízkých obětí domácího násilí?

- a) ano, mám osobní zkušenost
- b) ano, někdo z blízkých se stal obětí domácího násilí
- c) ne

7. Na koho byste se jako oběti domácího násilí obrátili nejdříve?

- a) Policie ČR
- b) Intervenční centrum
- c) Poradna, psycholog
- d) rodina, přátelé
- e) nevím

8. Uvedte nejčastější důvod, proč partner(ka) setrvává v násilnickém vztahu?

- a) rozpad vztahu by oběť brala jako vlastní prohru
- b) kvůli dětem, nechtějí, aby přišli o jednoho z rodičů
- c) neví, jakým způsobem se dá jejich situace řešit
- d) partnerovo násilné chování stále omlouvá
- e) nevím

9. Jakým způsobem jste se dozvěděli o domácím násilí?

- a) osobní zkušenost, zkušenost někoho blízkého
- b) TV, internet, rádio
- c) informační letáky, prospekty, plakáty
- d) jiné
- e) ani jedna z možností

10. Jsou dle Vás občané dostatečně informováni o domácím násilí?

- a) ano, myslím si, že informovanost je dobrá
- b) ano, ale spousta lidí v mém okolí domácí násilí podceňuje
- c) spíše ne, rezervy jsou v této oblasti vysoké
- d) ne, oběti domácího násilí neznají způsoby, jak svou situaci řešit

11. Domácí násilí znamená:

- a) psychický nátlak
- b) fyzické napadení
- c) kombinace více násilných činností
- d) nevím

12. Co vás napadne jako první, když se řekne psychický nátlak?

- a) domácí vězení
- b) slovní napadení
- c) omezení finančních prostředků
- d) nevím

13. Do fyzického násilí patří:

- a) vyhrožování vraždou, popř. sebevraždou
- b) škrčení, dušení, kopání
- c) nucení k sexuálnímu styku
- d) nevím

14. Jaká forma domácího násilí je dle Vašeho názoru nejzávažnější?

- a) psychické
- b) fyzické
- c) sexuální
- d) ekonomické
- e) všechny z nabízených možností

15. Kdo se dopouští domácího násilí především:

- a) osoby sociálně slabší
- b) osoby s nízkým stupněm vzdělání
- c) psychicky nevyrovnaní jedinci
- d) je to zcela individuální
- e) nevím

16. Myslíte si, že se i dítě či senior může stát agresorem (pachatelem domácího násilí)?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

17. Myslíte si, že alkohol nebo jiné návykové látky mohou být příčinou domácího násilí?

- a) ano
- b) spíše ano
- c) spíše ne
- d) ne

18. Víte, čím se zabývá intervenční centrum?

- a) jedná se o obdobu záchranné stanice
- b) zajišťuje za poplatek ochranu obětem před agresorem
- c) nabízí bezplatně pomoc osobám ohroženým domácím násilím
- d) nevím

19. V jakém vztahu jsou oběť a násilná osoba nejčastěji:

- a) zletilé dítě-rodič
- b) druh-družka
- c) manžel-manželka
- d) nevím

20. Nejvyšší počet násilných osob se pohybuje v rozmezí:

- a) do 30 let
- b) 31 až 50 let
- c) více jak 50 let
- d) nevím

PŘÍLOHA P II: BEZPEČNOSTNÍ PLÁN PRO OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍ

BEZPEČNOSTNÍ PLÁN PRO OSOBY OHROŽENÉ DOMÁCÍM NÁSILÍM

- Snažte se rozpoznat situace, kdy se schyluje k násilí a opusťte v takovém případě rychle místnost/byt.
- Pokud se Vám nepodaří opustit byt, rozmyslete si, která místnost je pro Vás nejbezpečnější, kde se můžete zavřít a přivolat pomoc.
- Snažte se vyhnout místnostem bez okna a místům, kde se mohou nacházet věci použitelné jako zbraně (kuchyň, dílna, garáž apod.).
- Naučte své děti, že pokud se násilná osoba začne chovat nebezpečně, jejich jedinou povinností je dostat se do bezpečí. Určete jim bezpečné místo. Případně s nimi postup nacvičte.
- Naučte se nazpaměť důležitá telefonní čísla, naučte je i svoje děti.
- Zjistěte místa, kam se můžete kdykoli uchýlit (policie, záchranná služba, benzinové nonstop stanice, sousedé).
- Připravte si nenápadnou tašku se základními doklady (OP, rodný list Váš, dětí, kartičky zdravotní pojišťovny, pasy a imigrační dokumenty, lékařské předpisy, léky, brýle, lékařské a policejní záznamy, důkazy o domácím násilí, bankovní karty, kreditní karty, šekovou knížku, nájemní/kupní smlouvu k bytu, doklady k vozidlu), náhradní oblečení, hračku dítěti, peníze.
- Zvažte, zda můžete tašku svěřit sousedům, či ji nechat u příbuzných, známých, v práci.
- Pokud máte důvěru ve své sousedy, svěřte se jim se svým trápením a domluvte si s nimi heslo/znamení, při kterém zavolají policii. Stejně tak je požádejte, aby přivolali policii vždy, pokud uslyší z Vašeho bytu křik, rány, pláč dítěte.
- Nenechávejte si své problémy pro sebe, snažte se o své situaci mluvit se svou rodinou, přáteli.

Intervenční centrum pro osoby ohrožené domácím násilím

U Náhonu 5208

760 01 Zlín

tel.: 577 018 265

mobil: 774 405 682

e-mail: ic.zlin@seznam.cz

PŘÍLOHA P III: STATISTIKA POČTU PŘESTUPKŮ ZA ROK 2009 A 2010 S LEGENDOU

Formulář+legenda

Příloha k č.j. MV- - OP- 2009

Statistické údaje správních orgánů k řízení o přestupcích za období 1. 1. 2009 - 31. 12. 2009.

- předmětem evidence jsou **pouze** přestupky podle § 49 odst. 1 písm. a), c) a e) zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích v platném znění, které byly spáchány mezi **osobami blízkými** nebo **osobami žijícími ve společné domácnosti**
- údaje jsou určeny pro zpracování analýzy v oblasti jednání, které vykazuje některé znaky jevu domácího násilí, a možných opatření k jeho eliminaci .

Název správního orgánu:	Magistrát města Zlína	
Období, za které jsou statistické údaje vyplňovány:	01.01.2009 – 31.12.2009	
Celkový počet vyřizovaných přestupků (bod 1)	228	
Počet přestupků oznámených poškozenými (bod 2)	3	
Počet přestupků oznámených třetí osobou (bod 3)	-	
Počet přestupků oznámených orgánem policie (bod 4)	221	
Počet přestupků oznámených jiným orgánem (bod 5)	4	
Počet přestupků postoupených orgánu činnému v tr.řízení (bod 6)	-	
Celkový počet zahájených řízení (bod 7)	5	
a z toho Počet zastavených řízení (bod 7a)	2	
Počet odsuzujících rozhodnutí - pravomocných (bod 7b)	3	
Počet přestupků § 49/1 písm. c) (bod 8)	183	
Počet přestupků s verbálním napadením (bod 9)	76	
Počet přestupků s fyzickým napadením (bod 10)	107	
Počet přestupků mezi manželi (bod 11)	71	3
Počet přestupků mezi bývalými manželi (bod 12)	6	-
Počet přestupků mezi druhem a družkou (bod 13)	42	-
Počet přestupků jiné osoby blízké (bod 14)	61	-
Počet přestupků poškozená žena (bod 15)	115	
Počet přestupků poškozený muž (bod 16)	28	
Počet přestupků poškozený rodič, prarodič (bod 17)	39	
Počet přestupků poškozené dítě, osoba zbavená způsobilosti (bod 18)	1	
Počet přestupků dítě v rodině (bod 19)	9	
Počet přestupků spáchaných ženou (bod 20)	39	
Počet přestupků spáchaných mužem (bod 21)	144	

**Statistické údaje správních orgánů k řízení o přestupcích
za období 1. 1. 2010 - 31. 12. 2010.**

- předmětem evidence jsou **pouze** přestupky podle § 49 odst. 1 písm. a), c) a e) zákona č. 200/1990 Sb. o přestupcích v platném znění, které byly spáchány mezi **osobami blízkými, osobami žijícími ve společném obydlí nebo osobami, které byli v minulosti osobami blízkými (např. druh/družka¹, manžel/manželka)**
- údaje jsou určeny pro zpracování analýzy v oblasti jednání, které vykazuje některé znaky jevu domácího násilí, a možných opatření k jeho eliminaci².

Název správního orgánu:	Krajský úřad Středočeského kraje	
Období, za které jsou statistické údaje vyplňovány:	1.1.2010 – 31.12.2010	
Celkový počet vyřizovaných přestupků (bod 1)	264	
Počet přestupků oznámených osobami postiženými přestupkem (bod 2)	6	
Počet přestupků oznámených třetí osobou (bod 3)	-	
Počet přestupků oznámených orgánem policie (bod 4)	234	
Počet přestupků oznámených jiným orgánem (bod 5)	8	
Počet přestupků postoupených orgánu činnému v tr.řízení (bod 6)	16	
Celkový počet zahájených řízení (bod 7)	30	
a z toho Počet zastavených řízení (bod 7a)	15	
Počet odsuzujících rozhodnutí - pravomocných (bod 7b)	15	
Počet přestupků § 49/1 písm. c) (bod 8)	224	
Počet přestupků s verbálním napadením (bod 9)	85	
Počet přestupků s fyzickým napadením (bod 10)	139	
Počet přestupků mezi manželi (bod 11)	83	1
Počet přestupků mezi bývalými manželi (bod 12)	20	7
Počet přestupků mezi druhem a družkou (bod 13)	30	-
Počet přestupků mezi bývalým druhem a družkou (14)	6	-
Počet přestupků jiné osoby blízké (bod 15)	125	7
Počet přestupků charakteru pronásledování (bod 16)	2	
Počet přestupků žena – osoba postižená přestupkem (bod 17)	164	
Počet přestupků muž - osoba postižená přestupkem (bod 18)	60	
Počet přestupků rodič, prarodič - osoba postižená přestupkem (bod 19)	40	
Počet přestupků dítě, osoba zbavená způsobilosti - osoba postižená přestupkem (bod 20)	-	

¹ Pro účely statistiky se druhem/družkou myslí také osoby, které spolu tzv. "pouze chodí", aniž by žily ve společné domácnosti.

² Materiál, který je každoročně Ministerstvem vnitra zpracováván na základě usnesení vlády č.794 ze dne 25. srpna 2004 „Informace o plnění opatření pro zavedení interdisciplinárních týmů spojujících zdravotní, sociální a policejní pomoc při odhalování a stíhání případů domácího násilí“.

Počet přestupků dítě v rodině (bod 21)	16	-
Počet přestupků spáchaných ženou (bod 22)	59	
Počet přestupků spáchaných mužem (bod 23)	205	
Informování obětí - počet (bod 24)	9	

1. Celkový počet vyřizovaných přestupků proti občanskému soužití s právní kvalifikací podle ust. § 49 odst. 1 písm. a), c) a e) zákona č. 200/1990 Sb., o přestupcích, ve znění pozdějších předpisů spáchaných mezi osobami blízkými, osobami, které žijí ve společném obydlí nebo osobami, které byly v minulosti osobami blízkými (dále jen „přestupky“).
2. Počet přestupků oznámených osobami postiženými přestupkem, tj. oběťmi přestupku.
3. Počet přestupků oznámených třetí osobou (i právnickou) odlišnou od pachatele přímo správnímu orgánu.
4. Počet přestupků oznámených podle ust. § 58 odst. 1, 2 zákona č. 200/1990 Sb. orgánem policie.
5. Počet přestupků oznámených (postoupených, odevzdaných) jiným orgánem státní moci/veřejné správy (např. soud, státní zastupitelství atd.).
6. Počet přestupků postoupených podle ust. § 71 písm. a) zákona č. 200/1990 Sb. orgánu činnému v trestním řízení.
7. Počet přestupků, u kterých bylo zahájeno řízení o přestupku³ a z toho
 - a. Počet zastavených řízení podle ust. § 76 odst. 1 písm. a), b, c), f), j), k) zákona č. 200/1990 Sb.
 - b. Počet řízení ukončených⁴ pravomocným rozhodnutím, jímž byl obviněný uznán vinným.
8. Počet přestupků s právní kvalifikací podle ust. § 49 odst. 1 písm. c) zákona č. 200/1990 Sb., a z toho
9. Počet přestupků s **pouze** verbálním napadením (výhrůžky, psychické násilí aj.).
10. Počet přestupků s fyzickým napadením.
11. Počet přestupků spáchaných mezi manželi v podobě -/- (počet oznámených/počet ukončených pravomocným rozhodnutím o vině pachatele⁵).
12. Počet přestupků spáchaných mezi bývalými manželi v podobě -/- (počet oznámených/počet ukončených pravomocným rozhodnutím o vině pachatele).
13. Počet přestupků spáchaných mezi druhem a družkou v podobě -/- (počet oznámených/počet ukončených pravomocným rozhodnutím o vině pachatele).
14. Počet přestupků spáchaných mezi bývalým druhem a družkou v podobě -/- (počet oznámených/počet ukončených pravomocným rozhodnutím o vině pachatele).
15. Počet přestupků spáchaných mezi jinými osobami blízkými v podobě -/- (počet oznámených/počet ukončených pravomocným rozhodnutím o vině pachatele).
16. Počet přestupků charakteru „stalkingu“ (přestupek, který svým charakterem koresponduje s trestným činem Nebezpečné pronásledování dle § 354 TZ)
17. Počet přestupků, kde je žena osobou postiženou přestupkem.
18. Počet přestupků, kde je muž osobou postiženou přestupkem.
19. Počet přestupků, kde je rodič nebo prarodič osobou postiženou přestupkem.

³ Jedná se o počet přestupků, u nichž bylo v sledovaném období zahájeno řízení o přestupku.

⁴ Jedná se o počet řízení ukončených v sledovaném období, bez ohledu na datum zahájení řízení.

⁵ Jedná se o počet přestupků ukončených ve sledovaném období.